

**T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

Cansu ERDOĞAN

**ERKEN DÖNEMDE ALGILANAN EBEVEYN PARTNER
İLİŞKİSİNİN YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDEKİ
ROMANTİK İLİŞKİYE ETKİSİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Itır Tarı CÖMERT**

İSTANBUL, 2025

**T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**Cansu ERDOĞAN
(212005015)**

**ERKEN DÖNEMDE ALGILANAN EBEVEYN PARTNER
İLİŞKİSİNİN YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDEKİ
ROMANTİK İLİŞKİYE ETKİSİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. İtır Tarı CÖMERT**

İSTANBUL, 2025

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI

Cansu ERDOĞAN
(212005015)

ERKEN DÖNEMDE ALGILANAN EBEVEYN PARTNER
İLİŞKİSİNİN YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDEKİ
ROMANTİK İLİŞKİYE ETKİSİ

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih :
Tezin Savunulduğu Tarih :

Tez Danışmanı : Prof. Dr. İtir Tarı CÖMERT

Diğer Jüri Üyeleri : Dr. Öğr. Üyesi Pınar ARSLANTÜRK
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet SAPANCI

İSTANBUL, 2025

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanması sürecinde bana yol gösteren ve danışmanlığını üstlenerek destek veren Sayın Prof. Dr. İtir Tarı Cömert'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Kendimi keşfetmemi, hayallerimin peşine düşmemi ve hayatı anlamlandırma çabamda desteğini esirgemedi yüksek lisans yapmamı ve terapist olmamı teşvik eden eski terapistime ve bana psikoterapistlik yolculuğumun ilk adımlarını atarken ışık tutan eski süpervizörüm Psk. Dr. Yeliz Börekçi'ye gönülden teşekkürlerimi sunarım.

Aileme, özellikle annem ve babama, aynı anda iki yüksek lisans programını yürütme kararına verdikleri destek ve sabır için minnettarım. Bu yoğun süreçte zaman ayıramayışıma mazur gören ağabeyim, yengem ve sevgili yeğenime, her anlamda her zaman yanımda olan teyzem ve enişteme gönülden teşekkür ederim. Ailemin bir parçası olarak gördüğüm, zorlandığım günlerde duygusal desteğini hissettiren köpeğim Pati'ye teşekkür ederim.

Beni iki yüksek lisansı birlikte yürütebileceğime yüreklendirerek, başlamama vesilen olan Zozan'a; bu zorlu süreçte samimiyetleriyle desteklerini hissettiren Ezgi ve Doğu'ya; ortak zorlayıcı deneyimlerle aynı yolda el ele yürüdüğüm Dilara ve Bora'ya; dönüşüm hikayemin uzun yıllardır eşlikçisi olan Name ve Didem'e hayatımdaki varlıkları için teşekkürü boynumun borcu bilirim.

Her hafta akademik ve kariyer hayatımın dışındaki renkleri de unutmamamı sağlayarak ruhumu armonilerle besleyen koroma teşekkür ederim.

Değişmeye ve dönüşmeye devam edeceğimden emin olduğum hayatta bugün olduğum kişi olmama katkıda bulunan, artık hayatımda aktif olarak yer almasa da geçmişimde iz bırakan herkese şükranlarımı sunarım.

Cansu ERDOĞAN
Aralık 2024

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
SEMBOL LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR.....	vii
TABLO LİSTESİ.....	ix
BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
BÖLÜM 2. KURAMSAL ÇERÇEVE ve LİTERATÜR ARAŞTIRMASI.....	4
2.1 KURAMSAL YAKLAŞIMLAR.....	4
2.1.1 Sosyal Öğrenme Kuramı.....	4
2.1.1.1 Edimsel Öğrenme Kuramı.....	8
2.1.2 Bağlanma Kuramı.....	9
2.1.3 Ebeveynlik Tarzları.....	14
2.1.4 Bowen Aile Sistemleri Kuramı.....	16
2.1.5 Ebeveyn Partner İlişkisi.....	18
2.1.6 Şema Kuramı.....	19
2.1.7 Romantik İlişki Niteliği.....	20
2.2 LİTERATÜR TARAMASI.....	20
BÖLÜM 3. TEZ ÇALIŞMALARI.....	23
3.1 ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	23
3.1.1 Örneklem.....	23

3.1.2 İşlem.....	24
3.2 ARAŞTIRMA ARAÇLARI.....	25
3.2.1 Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği.....	25
3.2.2 İlişki Niteliği Ölçeği.....	26
3.2.3 Demografik Bilgi Formu.....	26
3.3 YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	27
BÖLÜM 4. TARTIŞMA, ÖNERİLER ve SONUÇ.....	32
4.1 TARTIŞMA.....	32
4.1.1 Yaş ve “Sosyal Destek” ve “İlişki Derinliği” Alt Boyutları.....	36
4.1.2 Romantik İlişki Süresi ve Çatışma Faktörü.....	37
4.1.3 Cinsiyet Farklılıkları.....	38
4.1.4 Çocuklukta Algılanan Ebeveyn İlişkisinin Yetişkinlik Dönemindeki Romantik İlişkilere Etkisi.....	40
4.1.5 Partnerle Birlikte Yaşama Durumu (Kohabitasyon), Medeni Durum ve Çatışma.....	43
4.1.6 Çocukluk Döneminde Anne ve Babanın Birlikte Yaşama Durumu.....	44
4.2 ÖNERİLER.....	45
4.2.1 Çocuk Sahibi Olmak ve Romantik İlişki Niteliği.....	45
4.2.2 Çocuklukta Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocuklar ve Yetişkinlikte Romantik İlişki Niteliği.....	46
4.2.3 Tek Ebeveynle Büyüyen Çocuklar ve Yetişkinlik Dönemindeki Romantik İlişki Niteliği.....	46
4.2.4 Çocuklukta Üvey Ebeveynle Büyüme ve Yetişkinlik Dönemindeki Romantik İlişki.....	47
4.2.5 Çocuklukta Tek Eşli Olmayan Ebeveyn/Bakım Verenle Büyüme ve Yetişkinlik Dönemindeki Romantik İlişki.....	48
4.2.6 Pratik Uygulamalara Yönelik Öneriler.....	49
4.3 SONUÇ.....	50
KAYNAKLAR	51

EKLER.....	63
EK A. ONAM FORMU.....	63
EK B. DEMOGRAFİK SORULAR.....	64
EK C. İLİŞKİ NİTELİĞİ ÖLÇEĞİ.....	65
EK D. ALGILANAN EBEVEYN İLİŞKİSİ ÖLÇEĞİ.....	67

ÖZET

ERKEN DÖNEMDE ALGILANAN EBEVEYN PARTNER İLİŞKİSİNİN YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDEKİ ROMANTİK İLİŞKİYE ETKİSİ

Bu çalışmada, bireylerin algıladıkları ebeveyn ilişkilerinin romantik ilişki niteliği üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma, İstanbul'da yaşayan 24-45 yaş aralığında, en az bir yıldır romantik ilişki içinde bulunan 245 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara Demografik Bilgi Formu, İlişki Niteliği Ölçeği ve Algılanan Ebeveyn Ölçeği uygulanmıştır. Veriler, 2023 yılının Kasım-Aralık ayları arasında çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Elde edilen bulgular, çocukluk döneminde algılanan ebeveyn ilişkisi ile yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki niteliğinin bazı alt boyutları arasında yüksek bir korelasyon olduğunu göstermiştir. Özellikle, annenin babaya yönelik tutumlarının, yetişkinlik döneminde bireylerin romantik ilişkilerindeki sosyal destek ve derinlik alt boyutları üzerinde etkili olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, erken dönemde algılanan ebeveynlerin partnerlik ilişkilerinin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkileri yordayıcı özellikleri olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışma, ebeveyn partner ilişkilerinin bireylerin romantik ilişkilerindeki rolünü anlamak için önemli bir katkı sunmakta ve gelecekteki araştırmalar için yeni yönelimler önermektedir.

Anahtar Kelimeler: ebeveyn partner ilişkisi, romantik ilişki, romantik ilişki niteliği
Tarih: 30.12.2024

ABSTRACT

IMPACT of EARLY PERCEPTIONS of PARENTAL PARTNER RELATIONSHIP on ADULT ROMANTIC RELATIONSHIPS

This study examines the impact of individuals' perceived parental relationships on the quality of their adult romantic relationships. The research was conducted with 245 participants aged 24-45 living in Istanbul, whom had been in a romantic relationship for at least one year. Participants completed a Demographic Information Form, the Relationship Quality Scale, and the Perceived Parental Scale. Data were collected online through self-report between November and December 2023. The findings revealed a high correlation between the early perceptions of parental partner relationships and the perceived quality of adult romantic relationships. Specifically, the mothers attitude toward the father significantly predicted social support and depth in individuals' romantic relationships in adulthood. This study provides an important contribution to understanding the role of the early perception of the parental partner relationship in individuals' romantic relationships in adulthood and offers new directions for future research.

Keywords: parent-partner relationship, romantic relationship, romantic relationship quality

Date: 30.12.2024

SEMBOLLER

%: Yüzde
n : Örneklem
p : Anlamlılık düzeyi
r : Korelasyon katsayısı
N : Evren
 $\bar{x}$: Ortalama
f : Frekans

KISALTMALAR

AEİÖ	: Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği
Ark.	: Arkadaşları
Bknz.	: Bakınız
CFI	: Comparative Fit Indices (Karşılaştırmalı Uyum İndeksleri)
CMIN	: Ki-kare
sd	: Serbestlik Derecesi
DGT	: Duygusal Güvenlik Teorisi
EDUBŞ	: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar
İNÖ	: İlişki Niteliği Ölçeği
r	: Korelasyon katsayısı
RMSEA	: Root Mean Square Error of Approximation (Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü)
SEM	: Yapısal Eşitlik Modellemesi
Sd	: Serbestlik Değeri
Sig.	: Significance (Anlamlılık)
SRMR	: Standardized-Root Mean Square Residual (Standartlaştırılmış Ortalama Hatalar Karekökü)
TLI	: Tucker-Lewis Index
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WLSMV	: Weighted Least Squares Mean (Ortalamaya Göre Düzeltilmiş Ağırlıklandırılmış en Küçük Kareler)

TABLO LİSTESİ

SAYFA NO

Tablo 1 Örneklemin Betimleyici İstatistik Tablosu.....	24
Tablo 2 Örneklemdaki Sayısal Verilerin Betimleyici İstatistik Tablosu.....	25
Tablo 3 Romantik İlişki Süresi ve Yaşın İlişki Niteliği Alt Faktörlerine İlişkin Korelasyon Tablosu.....	28
Tablo 4 Partnerle Birlikte Yaşama Durumunun İlişki Niteliği Alt Faktörlerine İlişkin t-testi Sonuçları.....	29
Tablo 5 Kadınların ve Erkeklerin İlişki Niteliği Alt Faktörleri Düzeylerine İlişkin t-testi Sonuçları.....	29
Tablo 6 Medeni Durumun İlişki Niteliği Alt Faktörleri Düzeylerine İlişkin t-testi Sonuçları.....	30
Tablo 7 Değişkenlere Ait Korelasyonlar.....	30
Tablo 8 Sosyal Destek Faktörü İçin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi.....	31
Tablo 9 İlişki Derinliği Faktörü İçin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi.....	32

BÖLÜM 1: GİRİŞ ve AMAÇ

Bandura'nın (1977b) "Sosyal Öğrenme Kuramı" erken yaştan itibaren gözlemleyerek öğrenmenin ve modellemenin mümkün hatta oldukça da etkili bir öğrenme yöntemi olduğuna işaret etmiştir. Bowlby'nin (1979) "Bağlanma Kuramı" ise bireyin hayat boyu kurduğu ilişkilerin ve bağlanmanın temellerinin erken dönemde bakım veren, çoğunlukla anne ve/ya baba, ile kurulan ilişkiden geldiğini ortaya koymuştur. Bu iki teorinin önemli bir kesişim noktası, erken dönemde bireyin karşılaştığı, şahitlik ettiği ve uzun süreler maruz kaldığı ilk ilişkinin anne ve babanın partnerlik ilişkisi oluşudur. Erken dönemde çocuğun gözlemleme fırsatı elde ettiği bu ilişki ilk bağlanma ve ilişkilendirme dinamiği olarak ona bir modelleme örneği sunar. Anne ve babanın partnerliği, bireyin "partnerlik-eşlik" ile tanıştığı yer olmanın yanı sıra bu partnerlik algısının bireyin yetişkin romantik ilişkisinde de modellenme ihtimalini gözetmek gerekir. Literatürde ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarının yetişkinlik dönemlerindeki romantik ilişkilerin yordayıcısı olduğuna yönelik bulgular üretmiş pek çok çalışma bulunmaktadır (Bayar, 2021; Güler ve Tuncay, 2021; Öziş, 2016; Pehlivanlı ve İkizer, 2019; Stiles, 2004; Yiğit ve Çelik, 2016). Algılanan ebeveynlik tutumlarının yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkiye yordayıcılığına ilişkin bulgular ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Ebrahim ve ark., 2012; Fischer ve ark., 2016; Tunçel, 2019).

Çelik ve Öziş (2016) Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeğini geliştirmişlerdir. Bireylerin evlilik ilişkilerini, seçtikleri eşin kendi ebeveynlerine benzer özelliklere sahip olup olmaması etkileyebilir. Hatta eş seçimi yapmaya çalışan birey kendisine benzer ya da farklı özelliklere sahip birini ararken, anne ve babasına benzer özelliklere sahip bir eş seçme eğilimi de gösterebilir. Dolayısıyla bireyin ebeveynine yönelik ilişki tutumu algısı onun hangi tutuma sahip eş seçeceğinde önemli bir belirleyici olabilir (Çelik ve Öziş, 2016). Farklı çalışmalar, Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeğini kullanarak yetişkinlerde algılanan ebeveyn ilişki tutumlarını ve kişilerin aşka dair görüşlerini (Tetik, 2018) ve evlilik doyumunu (Öziş, 2016) incelemiştir. İki çalışmada da algılanan ebeveyn ilişkisinin farklı alt boyutlarıyla yetişkinlerin romantik ilişkilere dair görüşleri

üzerine anlamlı birçok ilişki saptanmıştır.

Young ve arkadaşlarının (2003) “Şema Terapi Kuramı” nda bireyin erken çocukluk yaşantısından itibaren oluşan (oluşumunda erken dönemde bakım verenlerin ve bu kişilerle ilişkilenenin hayli etkili olduğu) ve süregelen birtakım şemalardan bahseder, bu şemaların bazılarının bireyin yetişkinlik döneminde de aktif şekilde devamlılık göstererek hayatını olumsuz yönde etkileyebildiği bulgusuna rastlanmıştır, bunlara “erken dönem uyum bozucu şemalar” denir. Erken dönem uyum bozucu şemaların yetişkin dönemdeki romantik ilişki doyumunu yordayıcı olduğu bulgusunu destekleyen çalışmalar mevcuttur (Altınok, 2014; Altun, 2015; Yiğit ve Çelik, 2016). Bu sebepten erken dönemdeki anne-baba partner ilişkisinin yetişkinlikteki romantik ilişkiye etkisini incelemek istedim. İlişki doyumunun (Yiğit ve Çelik, 2016) ve evlilik doyumunun (Öziş, 2016) ölçüldüğü çalışmalar bulunurken doyum kişi tarafından niteliksiz olarak algılanan bir ilişkide de yüksek olabilir, bu sebepten bireylerin romantik ilişki niteliği değerlendirmelerini almak faydalı olacaktır. İlişki Niteliği Ölçeğinin (Özabacı, 2011); sosyal destek, çatışma ve derinlik alt boyutlarından oluşuyor olması ilişkiyi birçok açıdan ele alabilmeye olanak sağlamaktadır. Tosun ve Yazıcı’nın (2021) çalışmasında da algılanan ebeveyn ilişkisinin romantik ilişki niteliği ile yüksek korelasyon gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ebeveyn ilişkisini ölçmek için anne-babanın birbirlerine olan tutumları değerlendirilirken “otoriter, ilgisiz, koruyucu, demokratik, bağımlı” alt boyutlarından faydalanılıyor olması daha kapsamlı bir değerlendirmeye olacak sağlayarak ilişki niteliğinin ölçülmesiyle, ilişki doyumunun ölçümünden daha fazla örtüşmektedir. Fakat erken dönemde anne-babanın birbiri ile olan partnerlik ilişkisinin bireyin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerine etkisini inceleyen bir çalışmaya rastlanamamıştır. Yetişkinlikte inşa edilen uzun dönem romantik ilişkideki partnerlik algısının erken dönem çocuklukta anne-baba partnerlik ilişkisinden modellenmiş olabileceği fikrinin üzerinde durulmamıştır. Bandura’nın (1977b) ve Bowlby’nin (1979) kuramlarının bir kesişim noktası gibi ifade edebileceğimiz; erken dönem çocuklukta algılanan ebeveyn partner ilişkisinin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki niteliğine etkisini araştırmak bireylerin yetişkinlikteki partnerlik dinamiklerini ve ilişki niteliklerini anlayabilmek adına faydalı olabilir. Erken dönemde algılanan ebeveyn partner ilişkisinin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki üzerinde etkisi olduğunu düşünüyorum. Hipotezim; erken dönemde

algılanan anne-baba partner ilişkisinin olumlu yönde olmasının (Ebeveyn İlişki Tutumu Ölçeğinin (2016) kriterlerine göre yüksek bir puan elde edilmesi) bireyin yetişkinlik dönemindeki uzun dönem romantik ilişki niteliği (İlişki Niteliği Ölçeğinin (2011) kriterlerine göre yüksek bir puan elde edilmesi) üzerinde yordayıcı bir etkiye sahip olacağı olarak belirledim. Erken dönemde algılanan ebeveyn partner ilişkisinin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkiye yordayıcı etkileri olup olmadığını araştırmak; klinik ortamda bireylerin ve çiftlerin yetişkinlikteki romantik ilişkilerindeki sorunları kavrayışımıza ve ele alışımıza hizmet edebilir. Bu sayede, bireysel ve/ya çift terapisi alanında farklı klinik müdahaleler veya teknikler geliştirmek mümkün olabilir.

Literatürde ebeveynlerin çocuklara tutumu ve bunun yetişkin romantik ilişkileri (Bayar, 2021; Güler ve Tuncay, 2021; Öziş, 2016; Pehlivanlı ve İkizer, 2019; Stiles, 2004; Yiğit ve Çelik, 2016) ve algılanan ebeveynlik tutumları (Ebrahim ve ark., 2012; Fischer ve ark., 2016; Tunçel, 2019) üzerine pek çok çalışma bulunmaktadır. Fakat erken dönemde anne-babanın birbirleri ile olan partner ilişkisinin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilere etkisini inceleyen çalışma sayısı oldukça azdır. Farklı çalışmalarda Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeğini kullanarak yetişkinlerde algılanan ebeveyn ilişki tutumlarını ve kişilerin aşka dair görüşlerini (Tetik, 2018) ve evlilik doyumunu (Öziş, 2016) incelemiştir. İki çalışmada da algılanan ebeveyn ilişkisinin farklı alt boyutlarıyla yetişkinlerin romantik ilişkilere dair görüşleri üzerine anlamlı birçok ilişki saptanmıştır. Gerçekleştirilmek istenen çalışmada; heteroseksüel ve heteroseksüel olmayan ilişkiler, evli veya bekar olma, partnerle beraber veya ayrı yaşama, kişinin erken çocuklukta yaşadığı konum (şehir, kasaba, vs.), ebeveynlerin erken çocukluk döneminde birlikte veya ayrı olması gibi faktörlerin de değerlendirmeye katılması beklenmektedir. Bu faktörlerinde incelemelere katılmasının medeni durum, partnerle birlikte yaşama, heteroseksüel ve aynı-cins ilişkilerin romantik ilişki kalitesine etkisini anlama konusunda literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

Çalışmanın sonuçlarının geçerli ve güvenilir olması durumunda, birey ve/ya çift terapisi alanındaki farklı klinik müdahale veya tekniklerin gelişimine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

BÖLÜM 2: KURAMSAL ÇERÇEVE ve LİTERATÜR TARAMASI

2.1 KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.1 Sosyal Öğrenme Kuramı

Albert Bandura'nın (1961) öne sürdüğü Sosyal Öğrenme Kuramına kadar öğrenmenin yalnızca doğrudan deneyim veya ödül ve ceza mekanizmaları yoluyla gerçekleştiği kabul ediliyordu. Bandura'nın (1977b) sosyal çevreyi gözlemlemenin ve model almanın da öğrenme üzerinde büyük etkisi olduğunu savunur. Bandura'ya (1977b) göre insanlar başkalarının davranışlarını gözlemlemekte ve bu davranışları taklit ederek öğrenmektedir. Bu sayede “model alma” kavramı gelişmiştir. Model alma bireyin bir başkasının davranışını taklit ederek bu davranışları doğrudan kopyalaması ve kendi davranış repertuarına eklemesi yoluyla gerçekleşir. Model alma, belirli davranışları gerçekleştirme veya belirli davranışlardan uzak durma konusunda bireylere rehberlik edebilir. Bireyler canlı bir şekilde önlerinde deneyimlenen örnekler üzerinden veya sembolik bir durum üzerinden edinilen izlenimler yoluyla farklı davranışları model alabilir. Bunlara canlı modelleme ve sembolik modelleme denir. Model alınan bireyin belirli özellikleri göstermesi model alınmasında etkili olabilir.

Bandura ve Walters (1963) çocukların sosyal öğrenme ve model alma süreçlerinin kişilik gelişimine etkilerini inceledikleri makalelerinde etkili bir modelleme için bazı koşulların olması faydalı olabileceğine işaret etmişlerdir. Bunlar; model alınan bireyin statüsü ve gücü, çekiciliği ve benzerliği, davranışlarının sonuçları, gözlemcinin motivasyonu ve model alınan kişinin davranışlarının karmaşıklığı olarak listelenmiştir. Etkili bir modellemenin gerçekleşmesi için bu şartlarının her birinin sağlanması zorunlu olmasa da bu faktörlerin bulunmasının etkili modellemeye zemin oluşturabileceği söylenebilir. Gözlemciden hiyerarşik olarak daha yukarıda olan bireyler (örneğin; ebeveynler, liderler, öğretmenler) güç ve statülerinden kaynaklı olarak model alınmaya daha yatkın olabilseler de model alınma yalnızca bu kişilerle sınırlı değildir akranlar, kardeşler, arkadaşlar, medya figürleri de model alınabilir. Model alınan bireyin

popülerliği, çekiciliği veya yetkinliği gözlemcinin modeli takip ve taklit etme arzusunu arttırabilir. Aynı zamanda model alınan kişinin gözlemci ile benzerliği de önemli faktörler arasında olabilir. Gözlemci kendine benzer özelliklere sahip olarak değerlendirdiği birini daha rahat taklit edebileceği algısına sahip olması da model alma eğilimi göstermesine sebep olabilir. Model alınan bireylerin davranışlarının sonuçları bu davranışların taklit edilip edilmemesinin değerlendirmesinde önemli olabilir. Ödüllendirilen davranışlar gözlemci tarafından taklit edilmeye daha yatkın olabilir. Bu kısımda dolaylı pekiştirme önemlidir, bu kavram bireylerin gözlem yoluyla öğrenme süreçlerindeki olumlu sonuçlarına göre belirli davranışların pekişmesi vurgusunu taşır. Bir diğer etkili modelleme belirleyicisi ise gözlemcinin motivasyonudur. Gözlemcinin ihtiyaçları, hedefleri ve niyeti de gözlem ve modelleme rol oynar. Örneğin, gözlemcinin yüksek bir içsel motivasyonla gözlem yapması model alınma olasılığını arttırarak gerçekleştirilen davranışın taklidine yol açabilir. Son olarak, gözlemlenen davranışların basitliği ve anlaşılır oluşu taklit edilme olasılıklarını arttıracığından model alınmaları daha kolay olacaktır, karmaşık davranışların taklidi bu davranışların detaylı açıklamaları ile gözlemci için daha uzun bir değerlendirme süreci gerektirebileceğinden model alınmanın daha zorlu olması beklenebilir.

Bandura'ya (1977b) göre öğrenmenin diğer bir yolu ise gözlem yoluyla öğrenmedir. Bu tip öğrenmede bireyler etraflarındaki kişilerin davranışlarını gözlemleyip kendi içlerinde değerlendirme yoluyla sonuçlar çıkararak öğrenebilirler. Bu yolla gözlemlenen davranışları ve sonuçlarının ödüllerle veya cezalarla karşılaşılıyor oluşunu da gözeterek kendi davranış dağarcıklarına ekleyip eklememe konusunda bir değerlendirmede bulunmuş olurlar. Gözlemlenen bireyin davranışlarının ödül veya ceza sonuçları gözlemlenerek ödüllendirilen davranışları taklit etmeye ve benimsemeye yatkınlığın gelişmesi veya cezalandırılan davranışlardan kaçınma eğilimi edinilmesi “dolaylı pekiştirme” olarak adlandırılır. Gözlem yoluyla öğrenmenin bir diğer özelliği ise, gözlemcinin gözlem esnasında yalnızca davranışlar ve sonuçlarına bağlı kalmayarak durumun bağlamını da gözlemlemesidir (Bandura, 1965).

Bandura (1986) Sosyal Bilişsel Teori içerisinde model alma ve gözlemleme süreçlerinin etkinliğini belirleyen bazı bilişsel, davranışsal ve çevresel etkenlerin önemini vurgulanmıştır. Bunlar; dikkat, hatırlama, motor üretim ve motivasyon olmak üzere listelenmiş ve oynadıkları kritik rol üzerinde durulmuştur. Öğrenme sürecinin ilk

adımı olan dikkat, bireyin karşısındaki kişinin davranışını gözlemlemeye dikkatini vermesidir. Dikkati oluşturan ve sürdüren faktörler arasında yukarıda bahsedilmiş olan etkili modelleme faktörleri sayılabilir. Sürecin devamlılığının sağlanması için, bireyin dikkatini vererek gözlemlediği davranışı hafızasında tutması gerekir. Bilgilerin hafızada tutulabilmesinde görsel veya sözel kodlamalar faydalı olabilir. Bu sayede, öğrenilen bilgiler gelecekte hatırlanabilir konuma gelerek taklit edilebilir. Motor üretim, gözlemlenen ve hatırlanan davranışların gözlemci tarafından fiziki olarak gerçekleştirilme sürecine denir. Bu süreç, gözlemcinin pratiğine ve fiziksel özelliklerine bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Gözlemcinin davranışı gerçekleştirme isteğinin zemininde motivasyonu yatmaktadır, bu da bir yandan gözlemlenen davranışın ödül veya cezalarına bir yandan ise gözlemcinin beklentilerine ve iç güdülerine dayanan bir düzendir. Bu kısımda içsel ve dışsal motivasyon kavramlarından bahsetmek yerinde olacaktır. Bireyin içsel tatmin sağladığı ve kişisel hedefleri doğrultusunda niyetlerle ortaya koyduğu efor içsel motivasyon etkisi ile gerçekleşmektedir. Bireyin ödüller veya cezalar gibi dışsal faktörlerden etkilenecek ortaya koyduğu efor ise dışsal motivasyon ile gerçekleşmektedir. Dışsal faktörleri daha iyi açıklayabilmek adına Skinner'ın (1953) Edimsel Koşullanma Kuramından bahsetmek faydalı olacaktır. Bandura (1977a) bireylerin öğrenme mekanizmalarının yalnızca ödül ve ceza gibi dışsal mekanizmalara dayandırılarak açıklanmasını yeterli bulmamış ve ortaya içsel güçler kavramını atmıştır. İçsel güçler, bireyin içsel güdüleriyle hareket edebileceği ve bu davranışlarının sonucunda kendini ödüllendirilmiş veya hedeflenen davranışları göstermemenin kendini cezalandırılmış hissedebileceğini vurgular. Buna içsel motivasyon demek de mümkündür. Bandura (1991) bu noktada bir de öz-düzenleme kavramını ortaya koymuştur. Öz-düzenleme, bireylerin hedeflenen davranışlara ulaşmalarında veya istenmeyen davranışların kontrol edilmesine yönelik çabalarında önemli bir rol oynar (Zimmerman ve Schunk, 2011). Öz düzenleme süreçleri, bireyin hedef belirleme, öz-gözleme, öz-değerlendirme, öz-pekiştirme aşamalarından oluşur. Hedef belirleme aşamasında bireyin ulaşmak istediği hedefin; net, ölçülebilir, erişilebilir, gerçekçi ve zamana uygun bir şekilde belirlenmesi gerekir (Doran, 1981). Kendini gözleme aşamasında, bireyler kendi davranışlarını ve performanslarını gözlemlerler bu şekilde hedeflerine hangi mesafede olduklarına dair fikir edinme fırsatı bulabilirler. Kendini değerlendirme aşamasında, bireyler kendi gözlemledikleri performanslarının

hedeflenenle kıyasını yaparak değerlendirebilir. Bu sayede güçlü ve gelişime açık yönlerini belirleyebilirler. Son aşama olan kendini pekiştirme aşamasında, bireyler hedeflenen davranışa yaklaşan davranışları gösterdiklerinde kendilerini ödüllendirerek bu tip davranışların pekişmesine dair motivasyonlarını arttırabilir veya hedeflenen davranıştan uzaklaşan davranışlarda bulunduklarını fark etmeleri durumunda davranışlarını düzenleyerek hedeflenen davranışa yaklaşma yoluna gidebilirler. Bu sürecin bireyin hedeflenen davranışa ulaşma konusundaki motivasyonunu desteklemesi ve canlı tutması öngörülür. Öz düzenleme becerisini geliştirmek bireyin yaşamının farklı alanlarında fayda sağlayabilir. Boekarts (1996) öz düzenleme becerisinin yüksek olmasının; akademik başarı, kariyer başarı ve duygusal sağlık bağlamında bireyleri olumlu yönde etkilediğini vurgulamıştır.

Karşılıklı belirleyicilik kavramı bireylerin kişisel ve çevresel faktörlerinin davranışlarını şekillendirme adına dinamik ve karşılıklı şekilde etkileşim halinde olduğunu savunur (Bandura, 1977a). Bireyin inançları, beklentileri ve tutumları kişisel faktörler ve sosyal ve fiziki çevresi çevresel faktörler davranışlarını etkileyen ve davranışlarının etkilendiği faktörler arasında gösterilmektedir. Bireylerin öğrenme süreçlerinde bu faktörler kadar bu faktörlerin birbirleriyle etkileşimlerinin de gözetilmesi önemlidir (Bandura, 1986; Bandura, 1989).

Bandura'nın (1961) en bilinen çalışmalarından olan "Hacıyatmaz Deneyi" çocukların yetişkinleri davranışsal modellemesine ışık tutan tarihteki ilk çalışmalardan biri olarak kabul edilmektedir. Deneyde, öncelikle çocuklara yetişkinlerin bir hacıyatmaz oyuncağıyla fiziksel şiddet içeren davranışlar sergileyerek (tekme atmak, yumruklamak, fırlatmak gibi) oynadığı bir video klibi izletilmekte. Ardından çocuklardan tek başlarına odaya girerek aynı oyuncakla diledikleri şekilde oynamaları istenmekte. Deneyin bulguları, çocukların yetişkinlerden gördüklerini taklit eder bir şekilde oyuncakla fiziki şiddet davranışları göstererek oynadığı ve yetişkinleri modellediği yönünde. Çocukların yetişkinlerin şiddet içeren davranışlarını gözlem yoluyla öğrendiklerini ve bu davranışları taklit ederek yetişkinlerin çocuklara model olduğunu ortaya koymasıyla birlikte oldukça önemli kavramların oluşum ve gelişiminin yanı sıra öğrenme, çocuk gelişimi ve ebeveynlik dahil birçok konuya dair tartışmaların önünü açmıştır.

2.1.1.1 Edimsel Koşullanma Kuramı

Dışsal motivasyonun temel öğelerinden olan ödül ve ceza kavramlarından kısaca bahsedecek olursak. Skinner'ın (1953) ortaya koyduğu Edimsel Koşullanma Kuramında davranışların sonuçlarına göre değişebileceği savunulmuştur. Pekiştireç, ödül ve ceza kavramları Edimsel Koşullanma Kuramının davranışsal şekillendirmenin temel mekanizmalarındandır. Davranışsal şekillendirme, belirli uyaranların eklenmesi veya eksiltilmesi yoluyla bireyin hedeflenen bir davranış örüntüsünü edinmesini, sürdürmesini, azaltmasını veya kesmesini amaçlar (Skinner, 1938). Pekiştireçler bir davranışın gerçekleştirilmesini ve devamlılığını arttıran veya azalmasını ve bırakılmasını destekleyen mekanizmalar olabilirler. Cezalar ise davranışın gerçekleşmemesi veya azalması üzerinde etkili olduğu görülür. Pekiştireçler olumlu ve olumsuz pekiştireçler olarak ikiye ayrılmaktadır. Olumlu pekiştireç bir davranışın bireye hoş gelen bir uyarıcı eklenerek devamlılığının sürdürülmesi veya sıklığının/şiddetinin arttırılmasını desteklemek amacı gütmektedir. Ödüller de olumlu pekiştireç olarak kullanılabilir. Ödüller ve olumlu pekiştireçlerin temel farkı ödüllerin her zaman davranış şekillendirme ve hedeflenen davranışların devamlılığını sağlama amacı gütmüyor oluşudur. Olumsuz pekiştireçler ise hedeflenen davranışa erişebilmek adına hoş gitmeyen bir uyaranın ortadan kaldırılmasıdır, bu sayede hedeflenen davranışın tekrarlanma olasılığı artmış olacaktır. Ceza ise negatif pekiştireçten farklı olarak istenmeyen bir davranışın tekrarının azaltılmasını hedefleyerek hoş olmayan bir uyaranın eklenmesiyle gerçekleşir.

Davranışsal şekillendirme sürecinin başarılı sonuçlanabilmesi için sunulmuş aşağıda tarif edilen yönergeler izlenebilir. Öncelikle hedeflenen davranışın belirlenmesi, mevcut davranışın değerlendirilmesi ve hedef davranışla arasındaki farklılıkların anlaşılması gerekmektedir. Mevcut ve hedef davranış arasındaki mesafeden yola çıkarak süreci netleştirmek ve kolaylaştırmak amacıyla küçük basamaklara bölünmesi süreci daha erişilebilir kılabilir. Bölünen küçük basamakların basit seviyeden giderek karmaşılaşan bir yapıya sıralanması süreci daha etkili kılabilir. Her adımın sonuçlanması olumlu pekiştireçlerle desteklenebilir. Bu sayede öğrencinin hedef davranışa doğru ilerleme motivasyonu desteklenmiş ve davranış pekiştirilmiş olur. Bu süreç öğrenci nihai olarak hedeflenen davranışa ulaşana kadar süregelir.

2.1.2 Bağlanma Kuramı

Harlow ve Zimmerman'ın (1959) Hint şebeği türündeki maymunlar üzerinde geręekleřtirdięi deneyler bağlanmanın fizyolojik ihtiyaçların ötesinde sosyal ve duygusal ihtiyaçlarında olduğunu, evrimselliğini ve insan dışı canlılardaki önemine de dikkat çekmiştir. Deneylerde yavru maymunlara aynı kafesin içerisinde iki tane “anne” (telden üretilerek bir beden şekli verilmiş iki figür) sunulmuştur. İlk anne figürü tamamen telden oluşmakta ve üzerinden besin bulundurmaktadır (tel anne). İkinci anne figürü ise telin üzerine yumuşak ve sıcak tutma özelliği olan bir kumaşla kaplanmıştır fakat besin sağlamamaktadır (kumaş anne). Yavru maymunlar kafeste hangi anne ile vakit geçireceklerini seçme konusunda zgr bırakılmışlardır. Bir yandan, yavru maymunlar zaman zaman, kendileri için tehdit verici veya korkutucu bir unsur olarak nitelendirilebilecek, mekanik bir oyuncaa maruz bırakılmış ve bu safhada hangi anneye sığınarak destek isteyecekleri gözlemlenmiştir. Gözlemler sonucunda yavru maymunların, zamanlarının büyük kısmını kumaş anne ile geçirmeyi, besin alma süreçlerini tamamladıktan sonra tel anneyle etkileşime girmedikleri, korkutucu/tehdit verici uyararla karşılaştıklarında kumaş anneye sığınarak sakinleştikleri ve tel annenin yanında huzursuz ve stresli tavırlar sergiledikleri bilgilerine ulaşılmıştır. Bu bulgular, bağlanmanın yalnızca fizyolojik temelli ihtiyaçların giderilmesinin ötesinde bir şekilde duygusal bir güven ve rahatlık sağlanmasın önemine işaret etmiştir. Kumaş annenin bir besin sunmamasına rağmen tercih edilmesinin nedeni yavru maymunlara yumuşaklık ve sıcaklık sağlayabilmesiyle birlikte güvenlik ve rahatlık hislerini verebilmesidir. Bu sayede yavru maymunlar kumaş anneyi “güvenli s” olarak görmeye başlarlar ve stresli durumlarla başa çıkabilmek için ona yönelirken. Aynı zamanda keşfetme ihtiyaçlarını da gerektiği durumda geri dönerek bu anneden destek alabilecekleri bilinciyle gerçekleştirebilirler. Bu bulgular aynı zamanda erken dönemde sağlanan duygusal bakımın ileriki yaşamda duygusal ve sosyal gelişim için kritik oluşunu vurgulayarak güvenli bağlanmanın önemini vurgulamıştır. Bowlby'nin (1971) geliştirdiği Bağlanma Kuramının bilimsel temellerini ortaya atan Harlow ve Zimmerman'ın (1959) maymun deneyleri olmuştur.

Bowlby'nin (1971) geliştirdiği Bağlanma Kuramı erken çocukluk döneminde birincil bakım veren ile kurulan duygusal bağ ve bu bağın gelişim sürecinin incelenmesi

üzerinedir. Bağlanma bir çocuğun güvenlik ve korunma gibi evrimsel ihtiyaçlarının karşılanması için gereksinim duyduğu birincil bakım vereni ile arasında gelişen güçlü duygusal bağ olarak tanımlanmıştır (Bowlby, 1971). Bağlanma durumu bağlanma davranışları ile sağlanır. Bu davranışlar çocuğun bakım verenine yakın olma ve ondan destek isteme davranışları olarak özetlenebilir. Örneğin, ağlamak, gülmek, sarılmak, dokunmak gibi davranışlar bağlanma davranışlarına örnek teşkil edebilir. Bu tip davranışlar çocukların bağlanma figürüyle irtibat kurmasına ve aralarında bir bağ gelişebilmesine olanak sağlar.

Bowlby (1969) çocuk ve bakım verenlerin arasında gelişen bağı bağlanma davranışlarını gözlemleyerek 4 kategoriye ayırmıştır. Bunlar temelde iki kategoriden oluşur; güvenli ve güvensiz bağlanma. Güvensiz bağlanma ise kendi içerisinde üçe ayrılır; kaygılı bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı-kaçınan/düzensiz.

Güvenli bağlanma türüne sahip olan çocuklar bakım verenlerinin ihtiyaç duyduklarında yanlarında olup ihtiyaç duyulan desteği vereceklerine (kısacası erişilebilir) olacaklarına dair bir inancıya sahiptir. Bu durum, çocuğun daha özgüvenli ve keşfetmeye açık bir şekilde dünyayı ve çevresini tanıyabilmesine alan açar. Çünkü çocuk bilir ki başına bir şey gelirse bakım verenine ulaşabilecek ve gerek duyduğu desteği alabilecektir. Bu sayede bağımsız bir birey olma olanağını daha rahat şekilde bulabilir. Birincil bakım verenleri ile bu tip bir bağlanma geliştirebilmiş çocuklar hayatlarının ileriki dönemlerinde de daha sağlıklı ve güvenli bağlanma geliştirebildikleri ilişkiler kurmaya yatkın olurlar.

Güvensiz bağlanma türlerine bakacak olursak. Erken çocukluk döneminde bakım veren ile kurulan bağın güvensizlik ve/ya belirsizlik hisleri uyandırdığı bağlanma türleri bu kategoride yer almaktadır. Erken çocukluk yaşantılarında bakım verenleri ile güvensiz bağlanma türlerinin özelliklerini yoğun olarak gösteren bireyler hayatlarının ilerleyen dönemlerinde de türlü ilişkilerinde benzer bağlanma özellikleri göstermeye daha meyillidirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Cassidy ve Shaver, 2016; Hazan ve Shaver, 1987; Mikulincer ve Shaver, 2007).

Kaygılı bağlanma türünde, çocuğun bakım verenle ayrılma anlarında yoğun kaygı yaşadığını ve endişesinin yoğunluğunu zaman içerisinde de yatışmakta zorluk yaşadığını gözlemleriz. Bunun durumun nedeninin bakım verenin özellikle çocuk ihtiyaç duyduğu zamanlardaki tutarsız tavırları olduğu öngörülmektedir. Kısacası,

bakım verenin erişilebilir ve destekleyici olmayı tutarlı şekilde sürdüremediği ilişkilerde bu tip bağlanmanın özellikleri gözlemlenebilir. Yoğun bir şekilde kaygılı bağlanma türünün özelliklerini gösteren bireylerin ilerleyen yaşamlarında genellikle ilişki kurdukları kişilerin ilgisini çekmek için yoğun çaba gösterdiği ve ilişkileri sonlandığında terk edilmişlik hislerini oldukça yoğun şekilde deneyimledikleri gözlemlenmiştir. Colins ve Read (1990) bu tip bağlanma özelliklerini yoğun olarak gösteren bireylerin romantik ilişkilerinde yoğun bağımlılık ve kıskançlık duyabildiğini ve bu sebeplerde sürekli olarak ilişki içerisinde bir güvence arayışına girebildiklerini ortaya koymuştur. Bir yandan bu bireyler öz-düzenleme becerilerini bakım verenlerinden sağlıklı bir şekilde edinememiş olduklarından, duygusal öz-düzenleme ve stres yönetimi konularında yetersizlik hissi yaşayabilir veya yoğun veya ani tepkiler vererek duygusal durumları yönetmekte zorlanabilirler (Cassidy ve Shaver, 2016).

Kaçıngan bağlanma türünde, çocuğun bakım veren ile ayrılma anlarında tepkisiz kaldığını veya birleşme anlarında reddedici veya tepkisiz olduğunu gözlemleyebiliriz. Bu durumun nedeninin bakım verenin duygusal olarak ulaşamaz veya çocuğu reddedici oluşu olabileceği öngörülmektedir. Bu tip bağlanmanın özelliklerini yoğun olarak gösteren bireylerin ilerleyen yaşamlarında genellikle duygusal yakınlık kurmaktan kaçınan ve dışarıdan bakıldığında bağımsız görünen kişiler olduğu söylenebilir. Bağımsızlıklarını koruma konusundaki ısrarcı olarak romantik ve platonik ilişkilerinde duygusal yakınlıktan kaçınma eğilimi gösterebilirler. (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bir yandan bu bireyler duygu öz-düzenleme becerilerini bakım verenlerinden sağlıklı bir şekilde edinememiş olduklarından, bu bireylerin yoğun duygular veya stresi yönetebilmek adına duygu düzenleme aracı olarak duygularını bastırma ve duygusal kopukluk yollarına gittiği gözlemlenebilir (Mikulincer ve Shaver, 2007).

Kaygılı-Kaçıngan/Düzensiz bağlanma türünde, çocuğun bakım vereni ile ayrılma anlarındaki tepkisi tahmin edilebilir değildir, tepkileri düzensiz ve tutarsızdır. Bu durumun nedeninin bakım verenin korkutucu veya travmatik davranışları olduğu öngörülmektedir. Bu tip bağlanmanın özelliklerini yoğun şekilde gösteren bireylerin ilerleyen yaşamlarında genellikle kararsız ve kaotik davranışlar sergiledikleri ilişkiler içerisinde olmaları olasıdır. Tutarlı şekilde duruma uygun duygusal tepkiler göstermekte zorlanabileceklerinden dolayı romantik ve platonik ilişkilerinde istikrar sağlamakta

zorlanabilirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bir yandan bu bireylerin duygusal öz-düzenleme ve stres yönetimi konularında oldukça zorlanabilirler. Ayrıca bu bireylerin psikolojik sorunlar yaşama riski de diğer bağlanma türlerinin özelliklerini gösteren bireylere göre daha yüksektir (Liotti, 2004).

Her bireyin tek bir bağlanma türüne sahip olduğu söylenemez. Herkes için kategorilere ayrılmış bağlanma türlerinin özelliklerini gözlemlemek mümkündür, bağlanma türü özelliklerini bir spektrum gibi düşünebiliriz. Yetişkinlik dönemindeki ilişkilerdeki bağlanma genellikle erken çocukluk döneminde birincil bakım verenle gelişen bağlanma türünün devamı olduğu niteliğindedir. Bireylerin farklı bağlanma türlerinin aktif olduğu ilişkiler içerisinde olması mümkün olsa da genellikle ilişki kurmayı tercih ettikleri kişiler de bireyin erken çocukluktan beri süregelen bağlanma stiline eşlik edecek ve döngülerini değiştirmeyecek kişiler olarak tercih edilirler. Dolayısıyla farklı döngüler ve ilişki dinamikleri yaratılması zorlaşır ve kişinin bağlanma stili değişimine uygun bir zemin açılabilmesi olasılığı düşük bir seviyede kalabilir. Fakat eğer birey ilişkileri içerisindeki dinamikler ve döngüleri fark ederek destek alırsa bu konuda değişim gösterebilme olasılığı yükselebilir.

Yukarıda bahsi geçen bağlanma türleri ve tepkilerine dair birçok keşfe kapı açan Ainsworth, Blehar, Waters, ve Wall'un (1978) 12-18 aylık bebeklerle gerçekleştirmiş olduğu Yabancı Durum Deneyi isimli bir laboratuvar gözlem deneyidir. Bu deneyde amaç, bebeklerin anneleri ve yabancılarla etkileşimlerini gözlemleyerek bağlanma stillerini belirleyebilmektir. Deneyin sırayla gerçekleşen yaklaşık olarak toplamda yirmi dakika süren 8 aşaması bulunmaktadır. İlk aşamada, anne ve bebek odaya birlikte girer ve anne bebeğin odayı keşfine izin verir ve bu keşfi destekler. Sonrasında odaya bebeğin daha önce tanışmadığı biri (yabancı) gelir ve anneye etkileşim kurmaya başlar. Anne bebeği yabancıyla birlikte bırakarak odadan çıkar. Bu esnada bebeğin annenin yokluğuna tepkisi gözlemlenmektedir. Anne odaya geri döner, yabancı odadan çıkar ve bebekle “birinci birleşme” olarak adlandırılan ilk kavuşma gerçekleşir. Ardından, anne tekrar odadan çıkar ve bebek yabancı da olmadan tek başına kalarak gözlemlenir. Yabancı odaya döner ve bebekle etkileşim haline girmeye çabalarken bebeğin tepkisi gözlemlenir. Son olarak, anne tekrar odaya döner, bu “ikinci birleşme” olarak adlandırılır, bebeğin annenin tekrar dönüşüne tepkileri gözlemlenir. Bebeğin farklı

durumlara yönelik tepkilerinin gözlemi ile bağlanma davranışları güvenli, kaçınan, kaygılı ve kaygılı-kaçınan şeklinde kategorize edilmiştir.

Güvenli bağlanma tepkileri sergileyen bebeklerin, başlangıçta annesiyle odayı rahatça keşfedebilmeye açık olduğu, ardından annesinin odadan ayrılığına tepki verdiği fakat bu tepkinin yatışmasının uzun sürmediği, annenin dönüşüyle birlikte kolayca sakinleştiği ve yeniden keşfe başladığı gözlemlenmiştir. Bu tepkiler bebeğin annesini güvenli bir üs gibi gördüğüne işaret etmektedir.

Kaygılı bağlanma tepkileri sergileyen bebeklerin, annesiyle odayı keşfetme konusunda tereddütlü olduğu ve keşfetmek yerine annesine yapışık şekilde kalmak istediği, annesi ayrıldığında yoğun ve yatışması zor tepkiler gösterdiği, annenin dönüşüyle birlikte onu itme tepkisi gösterme veya sakinleşmekte zorlandığı gözlemlenmiştir. Bu tepkiler bebeğin annesinin güvenilirliğinden emin olamadığının göstergesidir.

Kaçınan bağlanma tepkileri sergileyen bebeklerin, annesiyle odayı keşfetme konusunda bağımsız bir tavır sergilediği ve keşif sürecini anneye pek paylaşım içerisinde bulunmayarak gerçekleştirdiği, anne ayrıldığında az tepki verdiği veya hiç vermediği, anne odaya döndüğündeyse bu duruma yönelik pek ilgili olmadığı ve oyununa devam ettiği gözlemlenmiştir. Bu tepkiler bebeğin annesi ile duygusal yakınlık kurmaktan kaçındığının göstergesidir.

Main ve Solomon'un (1990) Yabancı Durum Deneyinden yola çıkarak gerçekleştirdiği başka bir çalışma sonucunda kaygılı-kaçınan/dezorganize bağlanma tepkileri sergileyen bebeklerin, annesiyle ve yabancıyla olan etkileşimlerinde tutarlı davranışlar ortaya koymadığı, annesinin odadan ayrılışı ve dönüşüne karışık ve çelişkili olabilecek tepkiler verdiği gözlemlenmiştir. Bu tepkiler bebeğin annesi tarafından korkutucu veya travmatik davranışlara/tepkilere maruz kalması sonucunda olduğu öngörülmektedir.

Durgun Yüz Deneyi, Tronick, Adamson, Wise ve Brazelton'ın (1978) bebeklerin ebeveynleriyle etkileşimlerindeki duygusal ve sosyal tepkilerini gözlemlemek için geliştirdiği gözleme dayalı bir deneydir. Deney üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada (Oyun Aşaması), bebeklerin anne veya birincil bakım verenleri ile yüz yüze oturur ve birbirlerine bakar bir şekilde oyun oynamaları istenir. Bu aşamada bakım veren bebekle gülerek ve konuşarak etkileşime girer ve bu esnada

bebeğin duygusal, davranışsal ve yüz ifadesi tepkileri gözlemlenir. İkinci aşamada (Durgun Yüz Aşaması), bakım veren aniden ifadesiz ve tepkisiz bir yüz ifadesi takınır, bebekle olan etkileşimini bırakır, gülümsemez, konuşmaz ve bebeğin tepkilerine/davranışlarına karşı duyarsız bir hale gelir. Bu aşamada biraz beklenerek bebeğin duygusal ve davranışsal tepkileri gözlemlenir. Son aşamada (Tekrar Bağlanma Aşaması), bakım veren bebek ile tekrar etkileşime girerek konuşmaya, gülmeye ve severek onunla oynamaya devam eder. Bu deneydeki gözlemlenen bulgular incelendiğinde, bebeklerin oyun aşamasında bakım verenle oynamaktan oldukça keyif alıyor olduğu gülüşleri, bakışları ve hareketlerinden yola çıkarak gözlemlenmiştir. Durgun yüz aşamasında bebeklerin öncelikle bakım verenin ani tepkisizliğini anlamlandırmakta güçlük çektiği ve şaşkınlık ifadeleri takındıkları görülmüştür. Ardından gülümsemek, çeşitli sesler çıkarmak, elleriyle etrafta bir şeyler işaret etmek, kollarını sallamak gibi türlü davranışlarla bakım verenin ilgisini çekmek ve onu tekrar etkileşime çağırmaya çabaladıkları gözlemlenmiştir. Son olarak, bakım verenin ilgisini bu yollarla çekemediklerini anladıklarında huzursuzluk, üzüntü ve stres tepkileri göstererek mutsuz bir yüz ifadesi takındıkları veya ağladıkları gözlemlenmiştir. Yeniden bağlanma aşamasında bebeklerin bakım verenin kendileriyle tekrar etkileşime geçmesiyle birlikte genellikle hızlı bir şekilde rahatlama belirtileri gösterdiği ve sevinçli bir yüz ifadesi takındıkları fark edilmiştir. Bakım verenin bebekle tekrar etkileşime girmesi bebeği tekrar oyuna devam etmeye ve gülümsemeye hızla itmiştir. Bu bulgulardan yola çıkarak, bebeklerin bakım verenleriyle erken dönemlerden itibaren sosyal etkileşimlere duyarlı şekilde bağ kurdukları gözlemlenmiştir (Weinberg ve Tronick, 1996). Tronick (2007), bakım veren ve bebeğin güvenli bağlanmasının bebeklerin duygu düzenleme, stres yönetimi ve başa çıkma becerilerinin olumlu yönde etkilendiği ortaya konmuştur. Bakım verenin bebeğin sosyal ve duygusal ihtiyaçlarına karşı duyarlılığının bebeğin duygusal ve sosyal gelişimi ve ruhsal rahatlığı üzerindeki önemli etkisi vurgulanmıştır (Tronick, 2007).

2.1.3 Ebeveynlik Tarzları

Öncelikle “ebeveynlik” derken neyin kastedildiğini açıklamak isterim. Çocukların doğum öncesi hamilelik döneminde (bakım verme sürecinin bu safhasında

çocuğun hayatındaysa veya duruma şahitlik edebiliyorsa) ve doğumdan itibaren fizyolojik, duygusal, sosyal ve zihinsel ihtiyaçlarının karşılanmasında destek olan bireyler, anne veya baba yani ebeveyn olarak genellenmekteydi. Bugün ebeveynlik kavramının yerini daha çok “bakım veren” kelimesinin aldığını görebiliyoruz. Bunun sebebi ise ebeveynlik dendiğinde aslında çocuğa bakım verme sorumluluğunu üstlenen büyükanne/babalar, diğer aile üyeleri, bakıcılar, yasal koruyucular/koruyucu aileler gibi başka birçok yetişkin bireyin çocuğun bakım vereni olma durumun dışarıda kalıyor oluşudur. “Bakım veren” tabirinin bu bakımdan çok daha kapsayıcı olabildiğini söylemek mümkündür. Bakım verenlerin çocuklarının ihtiyaçlarını karşılarken aynı zamanda tutarlı şekilde onlara sağlıklı, güvenli ve destekleyici bir ortam zemini hazırlayabilmesi gelişimleri için gereklidir. Çocuk yetiştirme pratiklerinin içerisinde çocuğun fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak (Bowlby, 1988), duygusal gelişimini desteklemek (Ainsworth ve Bell, 1970), eğitim vermek ve rehberlik etmek (Baumrind, 1966), disipline ederek sınır ve kuralların takibini yapmak (Maccoby, 1992), ve model olmak vardır (Bandura, 1977b). Bakım verenlerin çocuklara yönelik tutumlarının, çocukların sağlıklı ve mutlu bireyler olarak gelişimleri üzerindeki etkisi kritiktir.

Farklı toplumsal normların ve kültürel özelliklerin çocuk yetiştirme faaliyetlerini ve bakış açılarını değiştirdiğini söylemek mümkün olsa da çalışmaların evrensel birtakım ana bileşenler ortaya koyduğu görülmektedir. Baumrind (1966) bu bağlamda bakım verenlik/ebeveynlik tarzları dört kategoriye ayırmıştır. Ebeveynlik tutumları bir spektrum olarak düşünülebilir, her bakım verme pratiğinde farklı zamanlarda farklı tutumlar sergilenebilir. Bunlar, otoriter ebeveynlik, izin verici ebeveynlik, ilgisiz ebeveynlik ve otoritatif ebeveynliktir. Otoriter ebeveynlik tarzında, bakım verenin katı kurallar veya esnek olmayan sınırlarla çocuklarına yönelik yüksek beklentiler ortaya koyduğu gözlemlenmiştir. Çocuk yetiştirme pratiklerinde çocuklarının ihtiyaçlarına ve duygularına duyarlılık konusunda genellikle zayıf oldukları ve önemsedikleri noktaların disiplin ve itaat odaklı oluşu ortaya konmuştur. Belirledikleri kurallara uyulmaması sıklıkla çocuklarının davranışlarına orantısız biçimde cezalandırılmasıyla sonuçlanır. Bu tarz ebeveynlik pratiklerinin yoğunlukta olduğu bakım verenlerle büyüyen çocukların özgüveni düşük, sosyal becerileri zayıf ve kaygı oranları yüksek bireyler olduklarını ortaya konmuştur (Steinberg, Blatt-Eisengart ve Cauffman, 2006). İzin verici ebeveynlik tarzında, kuralların ve sınırların fazlasıyla esnek olduğu ve kontrolün

oldukça düşük düzeyde tutulduğu gözlemlenir. Disiplin uygulamakta zorlanan bakım verenlerin çocukların isteklerini fazla yerine getirmesi sonucunda davranışları sağlıklı şekilde sınırlanmayan çocukların sıklıkla özdenetim becerisi düşük, yüksek risk alma davranışlarında bulunan ve düşük akademik başarı gösteren bireyler haline geldiği ortaya konmuştur (Baumrind, 1966). İlgisiz ebeveynlik tarzında, bakım verenlerin çocukların ihtiyaçlarına duyarsız ve/ya ihmalkâr kaldıkları ve düşük kontrolleri olduğu gözlemlenmiştir. Bu tarz ebeveynlik tarzını yoğun olarak benimseyen bakım verenlerin çocuklarıyla az vakit geçirdiği ve duygusal ihtiyaçlarını desteklemek konusunda ihmalkâr olmaları sonucunda çocuklarının genellikle özsaygısı ve akademik başarısı düşük ve sosyal becerileri eksik bireyler oldukları ortaya konmuştur (Maccoby, 1992; Steinberg, Blatt-Eisengart ve Cauffman, 2006).

Otoritatif ebeveynlik tarzında, bakım verenlerin çocuğa yönelik yüksek beklentileri bulunurken ihtiyaçlarına ve duygularına karşı da duyarlı olduğu gözlemlenmiştir. Bu tarz ebeveynlik tarzını yoğun olarak benimseyen bakım verenlerin genellikle çocuklarına karşı dengeli bir disiplin-sevgi yaklaşımı sergileyebildikleri ve çocukların özgüveni ve akademik başarısı yüksek ve sosyal becerileri gelişkin bireyler oldukları ortaya konmuştur (Baumrind, 1966; Steinberg, Blatt-Eisengart ve Cauffman, 2006).

2.1.4 Bowen Aile Sistemleri Kuramı

Bowen'ın (1978) Aile Sistemleri Teorisi aileyi birlikte işleyen ve dinamik şekilde çalışan bir sistem olarak ele alır. Bireylerin bir sistem içerisinde birlikte var olduğu, sistemde her elemanın birbiri ile bağlantılı olduğu bu etkileşimlerin de tüm sistemi sürekli suretle etkilediğini savunur. Bowen'a (1978) göre sistemler dinamik bir yapıya sahiptir ve bireylerin birbirleriyle etkileşimleri ve ilişki dinamikleri önem arz etmektedir. Aile Sistemleri Teorisi'ni oluşturan bazı önemli kavramlar; ayrışma, üçgenleşme, aile yansıması, nesiller arası aktarımlar duygusal kesinti, kardeş sıralaması, toplumsal duygusal süreçler olarak sıralanabilir.

Aile Sistemleri Teorisi ilişki dinamiklerini incelerken bireyin özellikle çocukluk döneminden itibaren diğer aile bireylerinden kendi kimliği, düşünceleri ve duygularını ayırabilme becerisini ifade eder. Çocuğun birey haline gelebilmesi için diğer aile üyelerinden farklı, kendine özgü düşünce ve kimlik oluşturarak davranışlarının ve

kararlarının sorumluluklarını alabilir hale gelmesi gerekmektedir. Yüksek düzeyde ayrışma sağlayabilmiş bireyler, duygusal ve zihinsel işlevlerini diğer aile bireylerinden daha bağımsız biçimde sürdürebilme ve stresi daha iyi yönetebilme eğilimi gösterirler. Düşük düzeyde ayrışma sağlayabilmiş bireylerin ise diğer aile bireylerinin duygusal tepkilerine ve düşüncelerine daha bağımlı kalma eğilimi gösterdiği ve bu sebeplerden kendi başına stresi yönetme konusunda daha fazla zorlandığı üzerinde durulmuştur. Üçgenleşme, iki aile üyesi arasında çıkan veya süregelen çatışmaya üçüncü bir aile bireyinin dahil edilerek çatışmanın çözülmeye çalışılması, şiddetlenmesi veya süregelmesine denir. Bowen (1978) üçgenleşmeyi ailedeki iletişim ve ilişki dinamiklerini, özellikle kriz ve çatışma yönetimi konusunda, anlayabilmek için kıymetli bir araç olarak kabul eder. Aile yansıtması, evlatlardan aile hiyerarşisi içerisinde yukarıda bulunan bireylerin, genellikle ebeveynler, kendi çözümlenmemiş sorunlarını, özellikle kaygılarını, çocuklarına yansıtmalarına denmektedir. Bu tip yansıtma, çocuklar duygusal, zihinsel ve davranışsal gelişimini etkileme potansiyeli taşımaktadır. Bowen (1978) ailelerdeki davranışsal ve duygusal kalıpların ve örüntülerin nesilden nesile aktarıldığını ve bu aktarımların zaman içerisinde ilişki dinamiklerini oluşturduğunu savunur. Duygusal kesilme, aile üyeleri arasındaki çatışmadan kaçınmak amacıyla duygusal bağların fiziksel veya duygusal mesafe konulması yoluyla koparılmasını ifade eder. Bowen (1978) bu stratejinin bireyin kısa vadede ruhsal sağlığını koruyabilmesine katkı sunsa da uzun vadede çözümlenmemiş aile sorunlarına yol açarak bireyin psikolojik iyi oluş halini kötü yönde etkileyebileceğini ve duygusal problemlere yol açabileceğini savunur. Kardeşlerin doğum sırası aile içi dinamiklerde önemli bir yere sahiptir. İlk doğan çocuklar daha sorumluluk almaya yatkın ve liderlik özellikleri gösteren bireyler iken daha sonra doğan çocukların daha isyankâr ve bağımsız olabildiği gözlemlenmiştir. Bowen (1978) Sistemler Teorisini “aile sistemleri” olarak ele alsa da her ailenin de toplum sistemi içerisindeki bir alt sistem olduğunu savunur ve sistemler teorisinin yalnızca ailelerle sınırlı kalmayarak toplum için de geçerli olduğunu iddia eder. Toplum da aile de dinamik bir yapıya sahiptir ve toplum aileyi etkilediği kadar aile de toplumu etkiler. Toplumdaki duygusal süreçler, değişimler, krizler ve stresörler bireylerin ve ailelerin ilişki dinamiklerini ve psikolojik iyi oluşunu etkileyebilir. Bu teorinin özellikle aile yansıtması ve nesiller arası aktarım noktaları şu anki çalışma için önem arz etmektedir.

2.1.5 Ebeveyn Partner İlişkisi

Çocukların (bu kavramla bakım verenlerden hiyerarşik olarak aşağıda yer alan ve bakım alan bireyler, evlatlar kastedilmektedir, dolayısıyla yetişkin yaştaki bireyler de buna dahildir) yüksek ihtimalle ilk kez, yakından ve en uzun süreli şahitlik ettiği romantik partnerlik ilişkilerinden biri anne ve babalarının ilişkisidir. Anne ve babanın sağ olduğu ve çocukla birlikte yaşadığı koşulları gözeterек çocuğun sosyalleşmeye ve romantik ilişkilere dair ilk bilgileri ve izlenimleri edindiği ve gelecekteki sosyalleşme ve romantik ilişkiye dair algılarını şekillendirdiği yer anne ve babasının partnerlik ilişkisidir. Anne ve babanın ilişkisi çocuğun yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilere dair beklentileri ve bu ilişkilerdeki davranış repertuarına dair bir aşinalık sağlayabilir. Cui, Fincham ve Pasley (2008) çocukların ebeveynlerinin partnerlik ilişkilerine dair direkt veya indirekt olan gözlemlerinden yola çıkarak yetişkinlik dönemlerindeki romantik ilişkilene tarzlarında bunun yansımalarını gösterdiklerini savunmuşlardır. Aynı zamanda kök aile sistemindeki yapılanmaların (dinamikler, örüntüler, döngüler, vb.) çocukların yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilene tarzları üzerinde etkili olduğu görülmüştür (Benson, Larson, Wilson ve Demo, 1993; Cui ve Fincham, 2010). Çocukların kök ailelerinde ebeveynlerinin partnerlik ilişkilerine dair iletişim kalitesi, eleştiri ve problem çözme davranışı örüntüleri gözlemleri yetişkinlik dönemlerinde geliştirdikleri romantik ilişkilere ve bu ilişkilerdeki davranış örüntülerinde benzer meyiller göstermişlerdir (Amato, 1996; Cui ve Fincham, 2010). Bu yatkinlıkların etkileri çocukların yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerinde farklı şekillerde gözlemlenmiştir. Örneğin, şiddete maruziyet ve şiddet uygulama (Liu, Mumford, ve Taylor, 2018; Temple, Shorey, Tortolore, Wolfe ve Stuart, 2013) ve bağlanma (Rodrigues ve Kitzmann, 2007) bunlardan bazılarıdır. Ebeveynler arası çatışma literatürde sıkça üzerine düşülen bir konu olmuştur. Bulgular göstermektedir ki, şiddet içeren ebeveynler arası çatışma davranışları çocukların yetişkinlik dönemlerindeki romantik ilişkilerinin yordayıcısıdır (Herzog ve Cooney, 2002; Kim, Jackson, Hunter ve Conrad, 2009). Ebeveynlerin çocuklara romantik ilişki partnerliği konusunda rol modellik ettiği ve iyi bir ebeveyn partnerlik ilişkisini rol model olarak alan çocukların yetişkinlik dönemlerinde sağlıklı romantik ilişkiler kurma ve sürdürme olasılıklarının daha yüksek olduğu iddia edilmiştir (Buehler ve Gerard, 2002). Ainsworth (1989)

birbirlerine işbirlikçi ve destekleyici şekilde yaklaşımları olan ebeveynlerin çocuklarının güvenli bağlanma stili geliştirebilmesine ve farklı ilişkilenebilirliklerde bunu sürdürebilmesine katkı sunduğunu savunmuştur.

2.1.6 Şema Kuramı

Young, Klosko, ve Weishaar'ın (2003) geliştirdiği Şema Kuramı temellerini Beck'in (1976) ortaya koyduğu Bilişsel-Davranışçı Terapi Kuramından alır. Beck (1976) kısaca bireylerin düşüncelerinin (bilişlerinin) duygu ve davranışları üzerinde etkili olduğu ve düşünce ve davranış kalıplarının değişimini sağlayarak duygusal değişim ve iyileşmeye gidilebileceğine işaret etmiştir. Özellikle depresyon, kaygı bozuklukları ve obsesif-kompulsif bozukluklarda etkili olduğu çeşitli kanıta dayalı çalışmalarla ispatlanmış olan bilişsel-davranışçı terapi modeli şema kavramını ilk kez ortaya atmıştır. Beck (1976) ve sonrasında Padesky ve Greenberger (1990) şema kavramını temel ve ara inançları belirleyerek bunların bireyin hayatındaki etkilerini ve işlevlerini saptamak ve işlevsiz inançları bilişsel yanlışlıklara işaret ederek işlevli versiyonlarıyla değiştirmek üzerine kurulmuştur. Bu teori, Young ve arkadaşlarının (2003) geliştirdiği Şema Kuramının zeminini oluşturmuştur.

Şema Kuramı; bilişsel-davranışçı, Gestalt yaklaşımı ve psikodinamik yaklaşımdan unsurların harmanlanmış bir versiyonu gibi tariflenebilir, psikolojik sorunlar yaşayan bireylerle psikoterapi amaçlı ortaya atılmıştır. Şema terapisinin temel kavramlarından biri Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalardır (EDUBŞ). EDUBŞ bireylerin yetişkinlikte deneyimledikleri duygusal ve ilişkisel sorunların erken dönemde çocukluk yaşantılarındaki karşılanmamış duygusal ihtiyaçlarından kaynaklandığını savunur. Young (1999) bireylerin erken dönemlerde yeterince karşılanmamış duygusal ihtiyaçlarının ilerleyen dönemlerde uyumsuz şema gelişimlerine sebep olabileceğini ifade etmiştir (Young, 1999). Bu sebeple bireylerin erken dönemlerden getirdiği uyum bozucu şemalar yetişkinlik dönemlerindeki romantik ilişki kalitelerini etkileyebilir. Örneğin, kusurluluk şeması veya terk edilme şemasının özelliklerini yoğun ve aktif olarak gösteren bireylerin romantik ilişkilerinin olumsuz yönde etkilenmesi beklenebilir (Young ve ark., 2003). Bu model bilişsel, duygusal ve bedensel bir yapılanmaya sahiptir. Her şema her bireyde bulunmak veya her durum içerisinde aktif olmak

durumunda değildir, şemalar birer spektrum gibi ele alınabilir. EDUBŞ beş ana alanda kategorize edilmiştir. Bunlar; kopukluk ve reddedilme, özerklik ve performans, sınırlar, aşırı uyarılma ve baskılanma olarak sınıflandırılmıştır. Aynı zamanda şema terapi bireylerin farklı zamanlarda farklı şema modlarına geçiş yapabildiğini savunur. Bireyin o anki davranışlarını, aktif olan şemalar ve mod birlikte belirler. Young ve arkadaşları (2003) dört ana şema modu belirlemiştir. Bunlar; çocuk modları (kırılgan çocuk, öfkeli çocuk ve isyankâr çocuk olarak ayrılır), ebeveyn modları (cezalandırıcı ve talepkâr ebeveyn olarak ayrılır), uyum sağlayan modlar (teslim olma, kaçınma ve aşırı telafi olarak ayrılır), ve sağlıklı yetişkin modu (bireyin yetişkin hayatındaki duygusal ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve işlevsel kararlar alabilmesi yönünde destekleyici olan moddur).

2.1.7 Romantik İlişki Niteliği

Çocukluktan itibaren ortaya çıkan ve gelişen; bağlanma stilleri (Ainsworth 1989; Bowlby, 1979), ebeveynlerin rol model olarak sergiledikleri davranışlar (Bowlby, 1977b), ebeveynlik tarzları (Baumrind, 1966), erken dönemde gelişen uyum bozucu şemalar (Young ve ark., 2003) ve üst nesillerden aktarılan rol, dinamik ve ilişki örüntüleri (Bowen, 1978), yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki niteliklerini oluşturan ve şekillendiren temel etkenler arasındadır. Bu faktörler, bireylerin ilişki kurma, bağlanma ve çatışma yönetiminde kullandıkları kalıpları oluşturarak, geçmişten gelen dinamiklerin bugünkü ilişkilerine yansımaları sağlayarak yetişkinlik döneminde algılanan romantik ilişki niteliğinin oluşumuna ve şekillenmesine katkı sunar.

2.2 LİTERATÜR TARAMASI

Bandura'nın (1977b) "Sosyal Öğrenme Kuramı" erken yaşta gözlemleyerek öğrenmenin ve modellemenin mümkün hatta oldukça da etkili bir öğrenme yöntemi olduğuna işaret etmiştir. Bowlby'nin (1979) "Bağlanma Kuramı" ise bireyin hayat boyu kurduğu ilişkilerin ve bağlanmanın temellerinin erken dönemde bakım veren, yani çoğunlukla anne ve/ya baba, ile kurulan ilişkiden geldiğini ortaya koymuştur. Bu iki teorinin önemli bir kesişim noktası, erken dönemde bireyin karşılaştığı, şahitlik ettiği ve uzun süreler maruz kaldığı ilk ilişkinin anne ve babanın partnerlik ilişkisi oluşudur.

Erken dönemde çocuğun gözlemleme fırsatı elde ettiği bu ilişki ilk bağlanma ve ilişkilene dinamiği olarak ona bir modelleme örneği sunar. Anne ve babanın partnerliği, bireyin “partnerlik-eşlik” ile tanıştığı yer olmanın yanı sıra bu partnerlik algısının bireyin yetişkin romantik ilişkisinde de modellenme ihtimalini gözetmek gerekir. Literatürde ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarının yetişkinlik dönemlerindeki romantik ilişkilerin yordayıcısı olduğuna yönelik bulgular üretmiş pek çok çalışma bulunmaktadır (Bayar, 2021; Güler ve Tuncay, 2021; Öziş, 2016; Pehlivanlı ve İkizer, 2019; Stiles, 2004; Yiğit ve Çelik, 2016). Algılanan ebeveynlik tutumlarının yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkiye yordayıcılığına ilişkin bulgular ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Ebrahim ve ark., 2012; Fischer ve ark., 2016; Tunçel, 2019). Çelik ve Öziş (2016) Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeğini (AEİÖ) geliştirmişlerdir. Bireylerin evlilik ilişkilerini, seçtikleri eşin kendi ebeveynlerine benzer özelliklere sahip olup olmaması etkileyebilir. Hatta eş seçimi yapmaya çalışan birey kendisine benzer ya da farklı özelliklere sahip birini ararken, anne ve babasına benzer özelliklere sahip bir eş seçme eğilimi de gösterebilir. Dolayısıyla bireyin ebeveynine yönelik ilişki tutumu algısı onun hangi tutuma sahip eş seçeceğinde önemli bir belirleyici olabilir (Çelik ve Öziş, 2016). Farklı çalışmalar, Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeğini kullanarak yetişkinlerde algılanan ebeveyn ilişki tutumlarını ve kişilerin aşka dair görüşlerini (Tetik, 2018) ve evlilik doyumunu (Öziş, 2016) incelemiştir. İki çalışmada da algılanan ebeveyn ilişkisinin farklı alt boyutlarıyla yetişkinlerin romantik ilişkilere dair görüşleri üzerine anlamlı birçok ilişki saptanmıştır. Young ve arkadaşlarının (2003) “Şema Terapi Kuramında bireyin erken çocukluk yaşantısından itibaren oluşan (oluşumunda erken dönemde bakım verenlerin ve bu kişilerle ilişkilenemenin hayli etkili olduğu) ve süregelen birtakım şemalardan bahseder, bu şemaların bazılarının bireyin yetişkinlik döneminde de aktif şekilde devamlılık göstererek hayatını olumsuz yönde etkileyebildiği bulgusuna rastlanmıştır, bunlara “erken dönem uyum bozucu şemalar” denir. Erken dönem uyum bozucu şemaların yetişkin dönemdeki romantik ilişki doyumunu yordayıcı olduğu bulgusunu destekleyen çalışmalar mevcuttur (Altınok, 2014; Altun, 2015; Yiğit ve Çelik, 2016). Bu sebepten erken dönemdeki anne-baba partner ilişkisinin yetişkinlikteki romantik ilişkiye etkisini incelemek istedim. İlişki doyumunun (Yiğit ve Çelik, 2016) ve evlilik doyumunun (Öziş, 2016) ölçüldüğü çalışmalar bulunurken doyum kişi tarafından niteliksiz olarak

algılanan bir ilişkide de yüksek olabilir, bu sebepten bireylerin romantik ilişki niteliği değerlendirmelerini almak faydalı olacaktır. İlişki Niteliği Ölçeğinin (Özabacı, 2011); sosyal destek, çatışma ve derinlik alt boyutlarından oluşuyor olması ilişkiyi birçok açıdan ele alabilmeye olanak sağlamaktadır. Tosun ve Yazıcı'nın (2021) çalışmasında da algılanan ebeveyn ilişkisinin romantik ilişki niteliği ile yüksek korelasyon gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ebeveyn ilişkisini ölçmek için anne-babanın birbirlerine olan tutumları değerlendirilirken “otoriter, ilgisiz, koruyucu, demokratik, bağımlı” alt boyutlarından faydalanılıyor olması daha kapsamlı bir değerlendirmeye olacak sağlayarak ilişki niteliğinin ölçülmesiyle, ilişki doyumunun ölçümünden daha fazla örtüşmektedir. Fakat erken dönemde anne-babanın birbiri ile olan partnerlik ilişkisinin bireyin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerine etkisini inceleyen bir çalışmaya rastlanamamıştır. Yetişkinlikte inşa edilen uzun dönem romantik ilişkideki partnerlik algısının erken dönem çocukluktaki anne-baba partnerlik ilişkisinden modellenmiş olabileceği fikrinin üzerinde durulmamıştır. Bandura'nın (1977b) ve Bowlby'nin (1979) kuramlarının bir kesişim noktası gibi ifade edebileceğimiz; erken dönem çocukluktaki algılanan ebeveyn partner ilişkisinin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki niteliğine etkisini araştırmak bireylerin yetişkinlikteki partnerlik dinamiklerini ve ilişki niteliklerini anlayabilmek adına faydalı olabilir. Erken dönemde algılanan ebeveyn partner ilişkisinin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki üzerinde etkisi olduğunu düşünüyorum. Hipotezim; erken dönemde algılanan anne-baba partner ilişkisinin olumlu yönde olmasının (Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeğinin (Çelik ve Öziş, 2016)) kriterlerine göre yüksek bir puan elde edilmesi) bireyin yetişkinlik dönemindeki uzun dönem romantik ilişki niteliği (İlişki Niteliği Ölçeğinin (Özabacı, 2011)) kriterlerine göre yüksek bir puan elde edilmesi) üzerinde yordayıcı bir etkiye sahip olacağı olarak belirledim. Erken dönemde algılanan ebeveyn partner ilişkisinin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkiye yordayıcı etkileri olup olmadığını araştırmak; klinik ortamda bireylerin ve çiftlerin yetişkinlikteki romantik ilişkilerindeki sorunları kavrayışımıza ve ele alışımıza hizmet edebilir. Bu sayede, bireysel ve/ya çift terapisi alanında farklı klinik müdahaleler veya teknikler geliştirmek mümkün olabilir.

BÖLÜM 3: TEZ ÇALIŞMALARI

3.1 ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1.1 Örneklem

Çocukluk döneminde algılanan ebeveyn partner ilişkisiyle yetişkinlik dönemindeki partnerle olan güncel romantik ilişki niteliğinin arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada örneklem, İstanbul’da yaşayan 24-45 yaş aralığında 1 yıldan uzun süredir romantik ilişkide olan veya evli/nişanlı katılımcılardan amaçlı örnekleme yöntemiyle toplanmıştır. Bu çalışma, çocukluk döneminde algılanan ebeveyn partner ilişkisinin, yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki niteliğini yordayıcı bir model çerçevesinde incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Örneklem büyüklüğü 306’dır. Katılımcıların yaşlarının ortalaması 31.7; standart sapması ise 6.5’tur. Katılımcıların ilişkide birlikte oldukları yıl ortalaması 6.4; standart sapması 5.4 yıldır. En uzun süredir ilişkide olan katılımcı 22 yıldır partneriyle birlikte. Örneklemle ilgili diğer tanımlayıcı bulgular Tablo 1’de örneklemdeki sayısal değerleri gösteren tablo ise Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 1

Örneklemin Betimleyici İstatistik Tablosu

Faktör	Değişken	f	%
Eğitim Durumu	İlkokul	3	1
	Lise	38	12.4
	Lisans/Ön Lisans	178	58.2
	Yüksek Lisans	87	28.4
18 Yaşa Kadar Yaşanılan Yer	Köy	5	1.6
	Kasaba	3	1
	İlçe	35	11.4
	İl	65	21.2
	Büyükşehir	198	64.7
Cinsiyet	Kadın	245	80.1
	Erkek	59	19.3
	Non-Binary	2	0.7
Ebeveynlerin Çocuklukta Birlikteliği	Birlikte	284	92.8
	Birlikte değil	22	7.2
Partnerle Birlikte Yaşama	Birlikte Yaşıyor	208	68
	Birlikte Yaşamıyor	98	32
Medeni Durum	Bekar	140	45.8

	Evli/Nişanlı	166	54.2
	Heteroseksüel	294	96.1
Romantik İlişki Türü	Homoseksüel	12	3.9

f = frekans, % = yüzde frekans

Tablo 2

Örneklemedeki Sayısal Verilerin Betimleyici İstatistik Tablosu

	Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Destekleyici	3.57	.53	-1.50	1.89
Çatışma	2.38	.62	.27	-.39
Derinlik	3.56	.58	-1.32	.76
Anne Bağımlı	1.81	.61	.64	.34
Baba Bağımlı	1.82	.62	.89	.92
Anne Demokratik	3.01	.64	-.53	.30
Baba Demokratik	2.89	.71	-.42	-.24
Anne Korumacı	2.69	.64	-.06	-.40
Baba Korumacı	2.63	.66	.04	-.49
Anne İlgisiz	1.70	.54	.75	.82
Baba İlgisiz	2.05	.71	.45	-.28
Anne Otoriter	2.74	.84	-.07	-1.00
Baba Otoriter	2.84	.84	-.31	-.79

3.1.2 İşlem

Araştırmaya 13.09.2023 tarihinde toplanan İstanbul Okan Üniversitesi Etik Kurulu'nun Karar-31 numaralı onayı ile izin alınarak başlanmıştır. Veriler amaçlı örnekleme yöntemine bağlı olarak araştırmaya katılan katılımcılardan 2023 yılının Kasım-Aralık ayları arasında toplanmıştır. Katılımcılara; Demografik Bilgi Formu, İlişki Niteliği Ölçeği ve Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği toplu olarak çevrimiçi link şeklinde iletilmiştir. Anketleri katılımcılar öz-bildirme yoluyla çevrimiçi ortamda doldurmuştur. Ölçeklerin yanıtlanması her bir katılımcı için ortalama 15 dakika sürmüştür. Katılımcılardan romantik ilişkisi 1 yıldan kısa olan, 24-45 yaş aralığında olmayan, onam formunu kabul etmeyen, ölçekleri çözmeden sistemden ayrılan ve ölçekleri mümkün olan aralıktan çok daha hızlı çözdüğü tespit edilen katılımcılar araştırma bağlamında olumsuz etkilerin önlenmesi ve azaltılması amacıyla örnekleme dahil edilmemiştir (Ward ve Adam, 2023). Analizlerden önce verilerin normallik şartını sağlayıp sağlamadığını test etmek amacıyla örneklemin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine bakılmış (bkz. Tablo 2), bu değerler -2, +2 aralığında olduğu için örneklemin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir (George ve Mallery, 2010). Veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik teknikler kullanılmıştır. Veriler SPSS 27.0.1 paket programı ile R programla dilinin 4.3.2 sürümü (R Core Team, 2021) ve

Lavaan ek paketi (Rosseel, 2012) ile analiz edilmiştir. Araştırma grubu ile ilgili bilgilere tanımlayıcı istatistik teknikleri ile ulaşılmıştır. Veri analizi teknikleri olarak Pearson Korelasyon Katsayısı, ANOVA, t-testi ve Çoklu Doğrusal Regresyon kullanılmıştır.

3.2 ARAŞTIRMA ARAÇLARI

3.2.1 Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği

Çelik ve Öziş (2016) tarafından geliştirilen Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği (AEİÖ), anne ve babaların eş olarak birbirlerine yönelik tutumlarının nasıl algıladıklarını ölçmeyi amaçlamayan bir ölçektir. Ölçeğin kullanım izni Eyüp Çelik'ten 05.01.2022 tarihinde elektronik posta yoluyla temin edilmiş bu izin ekte gösterilmiştir (bkz. Ek D). Ölçek, anne ve baba testi olarak iki teste ayrılmaktadır ve her bir test 37 maddeden oluşmaktadır. Otoriter, ilgisiz, koruyucu, demokratik ve bağımlı olmak üzere beş alt faktöre ayrılan ölçek, Likert tipi "Kesinlikle Katılmıyorum" dan "Kesinlikle Katılıyorum" a kadar 4 seçenek bulunan puanlama sistemine göre değerlendirilmektedir. Çelik ve Öziş'in (2016) çalışmasında anne testinin alt boyutlarının Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayıları; otoriter alt boyutu için .80, ilgisiz için .88, koruyucu için .83, demokratik için .95, bağımlı için .88 olduğu görülmektedir. Baba formunun boyutlarının güvenirlik katsayıları incelendiğinde; otoriter için .73, ilgisiz için .89, koruyucu için .81, demokratik için .95, bağımlı için .86 olduğu görülmektedir (Çelik ve Öziş, 2016). Ölçeğin yapı geçerliliğinin test edilmesi için WLSMV (ortalamaya göre düzeltilmiş ağırlıklandırılmış en küçük kareler) yöntemiyle doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Anne ve baba testlerinin her ikisinde de iki aynı ifadenin düşük faktör yüklemesine sahip olduğu tespit edildiği için bu iki ifade ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin bulunan fit indeksleri anne testi için CMIN/sd = 2.348, SRMR= .082, RMSEA = .067, CFI = .987 ve TLI = .988 olarak bulunmuş, baba testi için ise CMIN/sd = 2.236, SRMR = .069, RMSEA = .067, CFI = .993, TLI = .994 olarak bulunmuştur ve her iki test için de ölçeğin beş faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Bu çalışmada, ölçeğin alt boyutlarının Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayıları, anne testi için otoriter alt boyut .876, ilgisiz alt boyut .876, koruyucu alt boyut .755, demokratik alt boyut .939 ve bağımlı alt boyut .826 şeklinde iken. Baba testi için otoriter alt boyut

.880, ilgisiz alt boyut .915, koruyucu alt boyut .780, demokratik alt boyut .954 ve bağımlı alt boyut .836 olarak bulunmuştur.

3.2.2 İlişki Niteliği Ölçeği

Pierce, Sarason ve Sarason (1991) tarafından geliştirilmiş (The Relationship Quality Scale) ve Özabacı (2011) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ölçeğin uygulama izni Nilüfer Özabacı'dan 01.02.2023 tarihinde elektronik posta ortamında temin edilmiş, ekte gösterilmiştir (bknz. Ek C). Likert tipi bir ölçek olan İlişki Niteliği Ölçeğinde (İNÖ) maddeler 1'den (Hiç) 4'e (Çok Fazla) kadar dört düzeyde derecelendirilmektedir. Ölçekte sosyal destek, derinlik ve çatışma olmak üzere üç alt boyut bulunmaktadır. Sosyal destek alt boyutu, bireylerin romantik ilişkide oldukları kişiden yaşantılarına yönelik alabildikleri algıladıkları desteği ifade eder. Derinlik alt boyutu, ilişkide algılanan derinlik, olumlu hissiyat, önemli ve güvende hissedebilmeyi ifade eder. Çatışma alt boyutu ise, ilişkideki çelişki kaynağı ve çatışmaları ölçeğe yöneliktir. Pierce ve arkadaşlarının (1991) geliştirdiği ölçeğin Cronbach's Alpha değerleri sosyal destek alt boyutu için .81 ile derinlik alt boyutu .93 olacak şekilde bildirilmiştir (Özabacı, 2011). Özabacı'nın (2011) Türkçe adaptasyonunun ise Cronbach's Alpha değeri .85 olarak belirtilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek amacıyla WLSMV yöntemiyle doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör yüklemesi düşük bulunan üç ifade ölçekten çıkarılmıştır. Son durumda bulunan uyum indeksi değerleri CMIN/sd= 2.062, SRMR = .096, RMSEA = .059, CFI = .986, TLI = .989 olarak bulunmuş ve ölçeğin üçlü faktör yapısı doğrulanmıştır. Ölçeğin SRMR değeri bazı araştırmacılara göre kabul edilen aralıkta olsa da (Garson, 2016) literatürün geneline göre kabul edilen aralığın dışında olduğu açıktır. Bu çalışmada, ölçeğin alt boyutlarının Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayıları sosyal destek boyutu için .759, çatışma boyutu için .731 ve derinlik boyutu için .837'dir.

3.2.3 Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formu katılan bireylerin bazı demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla kullanılmıştır. Bu formda eğitim durumu, 18 yaşa kadar yaşanan yer, cinsiyet, ebeveynlerin çocuklukta birlikteliği,

partnerle birlikte yaşama, medeni durum, romantik ilişki türü ve süresi sorularına yer verilmiştir.

3.3 YAPILAN ÇALIŞMALAR

Araştırmada ilk olarak ilişki niteliğinin alt faktörlerinin demografik bilgi formundan edinilen bilgilerle ilişkisi incelenmiştir. Romantik ilişki süresi ve katılımcı yaşının ilişki niteliği alt faktörleriyle olan ilişkisinin incelenmesinde Pearson Korelasyon; anne ve babanın çocuklukta birlikteliği, partnerle/eşle birlikte yaşama durumu, cinsiyet ve medeni durumun ilişki niteliğinin alt faktörleriyle olan ilişkisini öğrenmek için bağımsız örneklem t-testi; eğitim durumu ve 18 yaşına kadar yaşanan yerin ilişki niteliği alt faktörleriyle olan ilişkisinin belirlenmesinde ise ANOVA uygulanmıştır.

Cinsiyet için ANOVA yerine t-testine karar verilmesinin sebebi non-binary verisinin çok az olması ($n=2$) ve ölçüme dahil edilmemesine karar verilmesidir. Romantik ilişki türünün ilişki niteliğine etkisinin incelenmemesinin sebebi de homoseksüel ilişkide olduğunu bildiren katılımcıların sayısının ($n=12$) anlamlı bir sonuç çıkarmak için yeterli olmamasıdır.

Yapılan Pearson Korelasyon sonucunda sosyal destek faktörünün yaş ile ($p < .01$, $r = -.232$) negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkisi olduğu, çatışma faktörünün romantik ilişki süresi ile ($p < .05$, $r = .113$) pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkisi olduğu, derinlik faktörünün ise yaş ile ($p < .01$, $r = -.264$) negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Tablo 3’de de belirtildiği gibi sosyal destek ve derinlik faktörleri ile romantik ilişki süresi arasında çatışma faktörü ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 3

Romantik İlişki Süresi ve Yaşın İlişki Niteliği Alt Faktörlerine İlişkin Korelasyon Tablosu

			Romantik İlişki Süresi	Yaş
Sosyal Destek	Pearson Korelasyon Katsayısı	1	-.02	-.23**
	Sig. (2-tailed)		.78	0
Çatışma	Pearson Korelasyon Katsayısı	1	.11*	.07
	Sig. (2-tailed)		.05	.19
Derinlik	Pearson Korelasyon Katsayısı	1	-.05	-.26**
	Sig. (2-tailed)		.38	0

** $p < .01$ güven aralığında anlamlı

*. Korelasyon $p < .05$ güven aralığında anlamlı

Partnerle birlikte yaşama durumunun ilişki niteliği alt faktörleriyle olan ilişkisine yönelik yapılan t-testi sonucunda partnerle birlikte yaşayan veya yaşamayan katılımcıların çatışma değerlerinin birbirinden anlamlı bir şekilde farklı olduğu bulunmuştur. Tablo 4'te de görüldüğü gibi, partneriyle birlikte yaşayan katılımcıların çatışma düzeyleri ($\bar{x}=2.4500$) birlikte yaşamayanların düzeyinden ($\bar{x}=2.2204$) fazladır.

Tablo 4

Partnerle Birlikte Yaşama Durumunun İlişki Niteliği Alt Faktörlerine İlişkin t-testi Sonuçları

		t testi					
	Partnerle Birlikte Yaşama	N	Ortalama	Standart Sapma	t	Serbestlik derecesi	p
Sosyal Destek	Birlikte	208	3.56	.54	-.47	304	.64
	Birlikte Değil	98	3.59	.50			
Çatışma	Birlikte	208	2.45	.63	3.04	304	.0025*
	Birlikte Değil	98	2.22	.58			
Derinlik	Birlikte	208	3.57	.58	.57	304	.57
	Birlikte Değil	98	3.53	.56			

*, $p < .01$ güven aralığında anlamlı

Kadın ve erkeklerin ilişki niteliği alt faktörlerinin düzeylerinin karşılaştırılmasına yönelik yapılan t-testi sonrasında kadın ve erkeklerin sosyal destek ve derinlik ortalama puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Analiz sonucuna göre, kadınların sosyal destek ortalama düzeyi ($\bar{x} = 3.5214$) erkeklerin sosyal destek ortalama düzeyinden ($\bar{x}=3.7500$) daha düşüktür. Kadınların ortalama derinlik düzeyi de ($\bar{x}=3.5020$) erkeklerin derinlik düzeyinden ($\bar{x}=3.7669$) daha düşüktür. Daha fazla detay Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Kadınların ve Erkeklerin İlişki Niteliği Alt Faktörleri Düzeylerine İlişkin t-testi Sonuçları

		t testi					
	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	t	Serbestlik derecesi	p
Sosyal Destek	Kadın	245	3.52	.54	-3.47	107.21	.0007*
	Erkek	59	3.75	.43			
Çatışma	Kadın	245	2.36	.62	-.95	302	.34
	Erkek	59	2.45	.64			
Derinlik	Kadın	245	3.50	.59	-3.72	108.19	.0003*

Erkek	59	3.77	.46
-------	----	------	-----

*, $p < .01$ güven aralığında anlamlı

Bekar ve Evli/Nişanlı bireylerin ilişki niteliği alt faktörlerinin düzeylerinin karşılaştırılmasına yönelik yapılan t testi sonucunda medeni durumun çatışma alt boyutunda anlamlı bir fark oluşturduğu bulunmuştur. Tablo 6’te de görüldüğü üzere Bekar katılımcıların çatışma ortalama puanları ($\bar{x}=2.2443$), Evli/Nişanlı katılımcıların çatışma ortalama puanlarından daha düşüktür ($\bar{x}=2.4880$).

Tablo 6

Medeni Durumun İlişki Niteliği Alt Faktörleri Düzeylerine İlişkin t-testi Sonuçları

					t testi		
	Medeni Durum	N	Ortalama	Standart Sapma	t	Serbestlik derecesi	p
Sosyal Destek	Bekar	140	3.59	.49	.57	304	.57
	Evli/Nişanlı	166	3.55	.56			
Çatışma	Bekar	140	2.24	.60	-3.46	304	.0001*
	Evli/Nişanlı	166	2.49	.62			
Derinlik	Bekar	140	3.57	.53	.49	304	.62
	Evli/Nişanlı	166	3.54	.62			

*, $p < .01$ güven aralığında anlamlı

Anne ve babanın çocuklukta birlikte yaşayıp yaşamamasının İNÖ alt faktörleriyle olan ilişkisini incelemek için yapılan t-testi sonuçlarından anlamlı bir sonuç bulunamamıştır. Ayrıca eğitim durumu ve 18 yaşına kadar yaşanan yerin ilişki niteliği alt faktörleriyle olan ilişkilerini ayrı ayrı incelemek için yapılan iki ANOVA analizinin sonuçlarında da anlamlı bir sonuç bulunamamıştır.

İNÖ’nin alt faktörlerinin demografik bilgi formundan edinilen bilgilerle olan ilişkisi incelendikten sonra, İlişki Niteliği alt faktörlerinin AEİÖ’nin alt faktörleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla İNÖ’nin üç faktörü için ayrı ayrı üç çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Faktörlerin hepsinin birbirleriyle olan korelasyon katsayıları Tablo 7’de belirtilmiştir.

Tablo 7

Değişkenlere Ait Korelasyonlar

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.Sosyal Destek	1												
2.Çatışma	-.24**	1											
3.Derinlik	.73**	-.14*	1										
4.Anne Bağımlı	.02	.08	.09	1									
5.Baba Bağımlı	.00	.06	.01	.51**	1								
6.Anne Demokratik	.22**	-.04	.15**	.29**	.10	1							

7.Baba Demokratik	.19**	-.02	.13*	.10	.30**	.68**	1												
8.Anne Koruyucu	.26**	-.05	.22**	.32**	.19**	.60**	.42**	1											
9.Baba Koruyucu	.17**	.02	.13*	.22**	.36**	.50**	.64**	.57**	1										
10.Anne İlgisiz	-.22**	.06	-.25**	-.18**	.04	-.61**	-.40**	-.46**	-.34**	1									
11.Baba İlgisiz	-.18**	-.02	-.16**	-.09	-.22**	-.51**	-.73**	-.39**	-.50**	.58**	1								
12.Anne Otoriter	.01	.02	.07	-.12*	.08	-.22**	-.00	-.09	-.10	.25**	.07	1							
13.Baba Otoriter	-.02	-.06	.06	.12*	-.12*	-.02	-.35**	-.03	-.15**	.06	.38**	.05	1						

** . Korelasyon $p < .01$ güven aralığında anlamlı * . Korelasyon $p < .05$ güven aralığında anlamlı

AEİÖ'nin alt boyutlarının, İNÖ'nin sosyal destek alt boyutu üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda, modelin sosyal destek faktöründeki toplam varyansın %6.3'ünü açıkladığı görülmüştür ($F=3.059$, $p < .01$). Modeldeki değişkenlerden Anne Koruyucu alt faktörünün İNÖ'nin sosyal destek faktörünü anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir ($B=.173$, $SH=.066$). Diğer faktörlerin sosyal destek alt boyutunu yordadığı tespit edilmemiştir (bkz. Tablo 8).

Tablo 8

Sosyal Destek Faktörü İçin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

	B	Standart Hata	t	Sig.	B için 95.0% Güven Aralığı	
					Alt	Üst
(sabit)	3.12	.35	9.00	.00	2.44	3.81
Anne Bağımlı	-.04	.06	-.69	.49	-.17	.08
Baba Bağımlı	-.02	.06	-.38	.70	-.15	.10
Anne Demokratik	-.02	.09	-.18	.85	-.19	.16
Baba Demokratik	.09	.09	.95	.34	-.09	.27
Anne Koruyucu	.17	.07	2.63	.009**	.04	.30
Baba Koruyucu	-.01	.07	-.22	.83	-.15	.12
Anne İlgisiz	-.13	.08	-1.58	.12	-.30	.03
Baba İlgisiz	.02	.07	.26	.80	-.13	.16
Anne Otoriter	.03	.04	.86	.39	-.04	.11
Baba Otoriter	.01	.04	.32	.75	-.07	.09

** . $p < .01$ için anlamlı, * . $p < .05$ için anlamlı

AEİÖ'nin alt boyutlarının, İNÖ'nin alt boyutlarından derinlik üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda, modelin derinlik faktöründeki toplam varyansın %7.6'sını açıkladığı bulunmuştur ($F=3.515$, $p < .01$). Modeldeki değişkenlerden Anne Korucu faktörü $p < .05$ 'te ($B=.144$, $SH=.071$) ve Anne İlgisiz faktörü $p < .01$ 'de ($B=-.265$, $SH=.091$) İNÖ'nin derinlik faktörünü anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Ayrıca %90

güven aralığında Anne Otoriter faktörünün de $B=.081$ ve $SH=.041$ olmak üzere derinlik faktörünü anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Diğer değişkenlerin derinlik faktörünü yordadığı tespit edilmemiştir (bkz. Tablo 9).

Tablo 9

Derinlik Faktörü İçin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

	B	Standart Hata	t	Sig.	B için 95.0% Güven Aralığı	
					Alt	Üst
(sabit)	3.39	.38	9.03	.00	2.65	4.13
Anne Bağımlı	.06	.07	.86	.39	-.08	.19
Baba Bağımlı	-.05	.07	-.70	.49	-.18	.09
Anne Demokratik	-.15	.10	-1.52	.13	-.34	.04
Baba Demokratik	.10	.10	1.03	.30	-.09	.30
Anne Koruyucu	.14	.07	2.03	.043*	.01	.28
Baba Koruyucu	-.02	.07	-.24	.81	-.16	.13
Anne İlgisiz	-.27	.09	-2.93	.004**	-.44	-.09
Baba İlgisiz	-.01	.08	-.07	.94	-.16	.15
Anne Otoriter	.08	.04	1.96	.05	.00	.16
Baba Otoriter	.07	.04	1.56	.12	-.02	.16

**, $p < .01$ için anlamlı, *, $p < .05$ için anlamlı

AEİÖ'nin alt boyutlarının, İNÖ'nin alt boyutlarından çatışma alt boyutu üzerindeki yordayıcı etkiyi incelemek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonunda ise modelin varyansı anlamlı bir şekilde açıklayamadığı görülmüştür ($p = .429$, ayarlanmış $r^2 = .000562$, $F = 1.01$).

BÖLÜM 4. TARTIŞMA, ÖNERİLER ve SONUÇ

4.1 Tartışma

Bu çalışmanın sonuçları demografik özelliklerin ve çocukluk döneminde algılanan ebeveyn partner ilişkisinin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki niteliğine ilişkin önemli bulgular ortaya koymaktadır. Bulgular, erken dönemde algılanan ebeveyn ilişkisinin romantik ilişki niteliği üzerinde önemli bir etkisi olduğunu, ancak bu etkinin bağlam ve bireysel farklılıklarla değişebileceğini göstermektedir.

Anlamlı sonuçlara ulaşılmamış olmasında, kullanılan ölçüm araçlarının yeterince uygun olmayışından kaynaklanıyor olabilir. Ölçüm aracı olarak öz-bildirme yoluyla doldurulan çevrimiçi anketlerin doldurulması soruların algılanışındaki farklılıklar yaratarak etkili sonuçlar elde edilmesinin önüne geçmiş olabilir. Kısacası, bu yanıtlar yanlışlık, eksik veya hatalı algılamaları içeriyor olabilir. Schwarz ve Oyserman (2001), bireylerin sorulara verdikleri yanıtların, soruların yapısına ve kültürel anlamlandırma biçimlerine göre değişebileceğini belirtmiştir. Özellikle anket tipi çalışmalarında farklı kültürel bağlamlarda bireylerin sorulara farklı anlamlar yükleyebildikleri öne sürülmüştür (Schwarz ve Oyserman, 2001). Ebeveyn partner ilişkisini ölçmek için kullanılan ölçekler, bu bağlamda erken dönemde algılanan ilişki dinamiklerini yeterince doğru ve ayrıntılı bir biçimde değerlendirememiş olabilir. Öncelikle, İstanbul'dan, sadece bir şehirden toplanan veriler mevcuttur. Bu durum farklı kültürel veya sosyal bağlamlarda verilerin Türkiye'ye genellebilirliğini ve geçerliliğini etkileyebilir. Diğer bir sınırlılık, çalışmanın kesitsel bir tasarıma sahip olmasıdır. Bu durum, neden-sonuç ilişkilerinin belirlenmesini zorlaştırmakta ve zaman içinde değişen dinamiklerin gözlemlenmesini engellemektedir. Boylamsal çalışmalar, bireylerin gelişim süreçlerini daha iyi anlamak ve takip edebilmek adına daha faydalı olabilir. Ayrıca, ebeveyn ilişkilerinin yanı sıra, bireylerin romantik ilişkilerini etkileyen diğer faktörler (örneğin, kişilik özellikleri, sosyal destek sistemleri, yaşam olayları) yeterince incelenmemiştir. Bu faktörlerin de göz önünde bulundurulması, daha kapsamlı bir

anlayış geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Son olarak, çalışmada kullanılan ölçüm araçlarının geçerliliği ve güvenilirliği, bulguların doğruluğunu etkileyebilir. Gelecek çalışmalarda, farklı ölçüm yöntemleri ve daha geniş bir katılımcı grubu ile bu sınırlılıkların aşılması hedeflenebilir.

İNÖ'nin SRMR değeri, genel akademik standartlardaki kabul edilebilir düzeyin biraz üstünde çıkmıştır. Akademik literatürde SRMR'nin kabul edilebilir bir model uyumu için genellikle .08'in altında olması beklenir (Hu ve Bentler, 1999). Bu çalışmada SRMR'nin kabul edilebilir sınırın üstüne çıkmış olması, modelde açıklanamayan varyansın daha fazla olduğuna işaret eder. Bu durum, ölçülen yapının örneklemimizde bazı önemli varyasyonları veya ilişkileri tam olarak yakalayamamış olabileceğini gösterir. Özellikle, örneklemin belirli alt gruplarında farklı ilişki dinamiklerinin yeterince temsil edilmemiş olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu, elde edilen bulguların genellenebilirliği açısından dikkatle ele alınması gereken bir faktördür. Bununla birlikte, AEİÖ'nin baba testi için demokratik alt boyutunun güvenilirlik katsayısının .954 gibi oldukça yüksek bir değere sahip olması, her zaman olumlu bir durum olmayabilir. Nunnally (1978) ve Streiner (2003) gibi araştırmacılar, genellikle güvenilirlik katsayısının .70 ile .90 arasında olmasını ideal bulurken, .95'in üzerindeki değerler, test maddelerinin çok benzer olduğunu ve yapının yeterince geniş bir yelpazeyi kapsamayabileceğini gösterebilir. Yani, bu yüksek güvenilirlik, ölçümde maddelerin fazlasıyla birbirine benzer olduğunu ve sonuçta madde çeşitliliğinin eksikliği nedeniyle yapının farklı yönlerinin yeterince iyi değerlendirilmediğini işaret edebilir. Ayrıca, faktör analizinde faktörlerin açıkladıkları varyansın düşük olması da dikkat çeken bir bulgudur. Genellikle faktörlerin %50 veya daha fazla varyansı açıklaması beklenir; ancak varyansın daha düşük seviyelerde kalması, ölçülen yapıların beklenenden daha karmaşık olduğunu ya da modelin yeterince güçlü faktörler oluşturamadığını gösterebilir. Bu durum, faktör analizinin sonuçlarının ilişki nitelikleri gibi karmaşık ve çok boyutlu bir yapıyı tam olarak açıklayamayabileceğini düşündürmektedir. Bu düşük varyans oranlarının, ölçüm modelinde eksik olan boyutlar veya örneklem yapısının heterojenliği ile ilişkili olabileceğini göz önünde bulundurarak, bulguların sınırlarını ve bu durumu iyileştirmek için ileride birtakım işlemler gerçekleştirilebilir. Örneğin; ölçüm maddelerinin gözden geçirilmesi ve çeşitlendirilmesi, farklı örneklem gruplarıyla testler yapılması, SEM ve alternatif uyum

indekslerinin kullanımı, faktör yapısının yeniden incelenmesi, tekrar-test ve alternatif güvenilirlik yöntemlerinin kullanılması, doğrulayıcı faktör analizi ile modelin gözden geçirilmesi ve modeldeki gizli değişkenlerin keşfedilmesi faydalı olabilir.

Çocukluk döneminde algılanan ebeveyn ilişkisinin etkileri bireyin yaşamının farklı dönemlerinde farklı sonuçlara yol açabilir. Caspi (1987), çocukluk dönemi yaşantılarının etkilerinin bireyin gelişimsel evresine bağlı olarak değişebileceğini belirtmişlerdir. Kısacası, çocuklukta algılanan ebeveyn partner ilişkisi, bireyi çocukluk döneminde farklı ergenlik döneminde farklı şekillerde etkileyebilirken, yetişkinlik döneminde bu etkiler azalabilir veya değişebilir. Bu durum, erken dönemde algılanan yetişkinlik döneminde doğrudan ve anlamlı bir etki göstermemesine yol açabilir.

Erken dönemde algılanan ebeveyn partner ilişkileri ile ilgili bulguların yetersizliği, çocukluk dönemindeki algılama ile gerçeklik arasındaki farklardan kaynaklanabilir. Aynı zamanda yetişkinlik döneminde anımsanan çocukluğa dair algı da net olmayabilir. Yetişkinlik döneminde anımsanan çocukluk dönemindeki ebeveynlerin partner ilişkisini algılayış biçimiyle bu ilişkinin gerçekliği arasında farklar olabilir. Thompson (2000) çocukların, ebeveynlerinin ilişkisini her zaman objektif olarak değerlendiremeyebileceğini ve algılarının yaşlarına, bilişsel gelişimlerine ve çevresel faktörlere göre değişebileceğini vurgulamıştır. Gülgöz ve Şahin-Acar'ın (2020) otobiyografik hafıza gelişimi üzerine gerçekleştirdiği birçok çalışmanın derlendiği kitap bölümünde çeşitli veriler öne sürülerek erken çocukluk yaşantılarının hatırlanmasında bilişsel gelişim ve sosyal etkileşimlerin belirleyici bir rolü olabileceği üzerinde durulmuştur. Sonuçlar çeşitlilik göstermektedir, çocukluk anılarının doğruluğuna dair çalışma bulguları bulunurken doğru olmayışına dair bulgular da mevcuttur (Gülgöz ve Şahin-Acar, 2020). Bu nedenle, erken dönemdeki algılanan ebeveyn partner ilişkisi ile yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerle doğrudan bir bağlantı kurulamaması olasıdır. Erken dönemde algılanan ebeveyn ilişkilerinin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilere etkisinin anlamlı şekilde çıkmamasının bir diğer nedeni de bireylerin yaşamları boyunca yeni deneyimler edinmeye devam ederek gelişmeye ve şekillenmeye devam etmesi olabilir. Rutter (2006), nöro-plastisiteyi (beyin hücrelerinin esnek yapılarını) göz önünde bulundurarak bireylerin zihinsel esnekliği olduğunu ve çocukluk döneminde deneyimlenen olumsuz deneyimlerin, yetişkinlik dönemindeki olumlu deneyimler yoluyla telafi edilebileceğini öne sürmektedir. Kısacası, bireylerin yaşamları

boyunca karşılaştıkları olumlu ilişki deneyimleri, çocukluk dönemindeki olumsuz ebeveyn partner ilişkisinden yola çıkarak oluşturulan romantik ilişkilere dair algıyı telafi edebilir ve yetişkinlikte daha sağlıklı ilişkiler kurmalarını olanaklı hale getirebilir.

Çocuklukta algılanan ebeveyn partner ilişkisinin, yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkileri doğrudan etkilememesi, aracı değişkenlerin (örneğin, çocukluk döneminde yaşanan travmalar, bağlanma stili, sosyal destek mekanizmaları, mizaç özellikleri) bu ilişkiyi zayıflatıyor olmasından kaynaklanıyor olabilir. Roisman, Collins, Sroufe ve Egeland'ın (2005) genç yetişkinlerin güncel romantik ilişkilerindeki davranış temsillerini inceledikleri gerçekleştirdikleri çalışmada, erken dönemdeki ebeveyn ilişkilerinin etkilerinin, bireyin yaşam boyunca karşılaştığı diğer önemli ilişki deneyimlerinin gölgesinde kalabileceğini vurgulanmıştır. Erken dönemde oluşan bağlanma deneyimleri oldukça önemli olarak öne sürülse de bireyin yaşamı boyunca karşılaştığı diğer önemli ilişki deneyimlerinin de değiştirici veya dönüştürücü olabileceği belirtilmiştir. Bu nedenle, erken dönemdeki ebeveynlerle olan ilişkinin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerinin gelişimi ve şekillenmesine zemin hazırlayabilecek tek faktör olmadığı vurgulanmıştır (Roisman ve ark., 2005). Bağlanma kuramı, çocukluk döneminde bakım verenlerle kurulan bağın yetişkinlikteki ilişkileri etkileyebileceğini öne sürse de bu etki her zaman doğrudan veya basit bir şekilde görülemeyebilir. Fraley ve Shaver (2000), yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerdeki bağlanma biçimlerinin, çocukluk döneminde algılanan ebeveynlerin partner ilişkisindeki bağlanma deneyimleriyle ilişkilendirilebilmesine rağmen, yaşam boyunca yaşanan diğer önemli ilişkisel olayların ve kişisel gelişimin de bu süreci şekillendirebileceğini belirtmiştir. Ayrıca, yetişkinlik döneminde güvenli romantik ilişkileri bulunan bireylerin çocukluk dönemlerindeki ebeveyn ilişkilerini daha olumlu hatırladıkları öne sürülmüştür (Hazan ve Shaver, 1987). Dolayısıyla, çocuklukta algılanan ebeveyn partner ilişkisi, yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkiler üzerinde tahmin edilenden daha az bir etkiye sahip olabilir veya bu etki dolaylı olabilir. Bu durum, erken dönemde algılanan ebeveyn ilişkisinin tek başına yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkileri etkileyebileceğini gösterebilir.

Bu çalışmada algılanan erken dönemdeki ebeveyn partner ilişkisinin yetişkinlik dönemine gelindiğinde benzer sosyoekonomik ve kültürel özellikleri taşıdığı veya çocukluktan itibaren sürdürdüğünü öngörebilmek mümkün değildir. Farklı demografik

özellikler taşıyan bireyler, erken dönemde ebeveyn ilişkilerini farklı şekillerde algılayabilir ve bu da yetişkinlikteki romantik ilişkilere farklı etkiler yapabilir. Ayrıca, çocuklukta sosyo-ekonomik koşullar ve kültürel özellikler yetişkinlik döneminde değişime uğramadan süregelmek durumunda olmadığından ötürü de o dönemin koşulları ve özellikleri içerisinde algılanan ebeveyn partner ilişkisi bugünün koşulları ve özellikleri içerisinde farklı şekilde yorumlanıyor olabilir. Çocukluk döneminde algılanan ebeveyn ilişkileri ve yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki dinamikleri, kültürel bağlamla da ilişkili olabilir. Ebeveynlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin çocuklar tarafından algılanış biçimi ve çocuklar üzerindeki etkisi, kültürden kültüre değişkenlik gösterebilir. Triandis (2001), bireyci ve kolektivistik kültürlerinin ebeveyn ve çocuk ilişkileri üzerinde farklı etkiler yarattığını öne sürmüştür. Çalışmada kültürel bağlam yeterince göz önünde bulundurulamamış ve bu nedenle geçerli bulgular elde edilememiş olabilir. Kağıtçıbaşı ve Ataca'nın (2005) ortaya koyduğu Aile Değişim Modelinde toplum genelinde artan eğitim seviyesi, sosyoekonomik seviyedeki gelişim, kadınların iş gücüne katılımındaki artış ve artan şehirleşme ile aile dinamikleri ve yapısında bazı değişimlerin yaşandığını öne sürer. Örneğin, kadınların daha fazla iş gücüne katılım gösteriyor oluşu aile içerisinde hiyerarşik olarak anne ve babanın daha dengeli bir şekilde yer alması ve ebeveynlerin bireysel olarak da daha otonomi sağlayabilen bir şekilde var olmasına katkı sunabilir. Dolayısıyla ebeveyn partner ilişkisinin de yıllar içerisinde değişim gösterdiğini söylemek mümkündür. Özellikle, Türkiye gibi kolektivistik değerlerin baskın olarak görüldüğü bir toplumda aile bağları ve toplumsal norm olarak kabul gören noktalar bireysel ihtiyaçlardan daha ön planda olduğundan (Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2005) yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki niteliğinin algılanışı ve değerlendirilmesinde değişim göstermekte olan kültürel etkileri de göz önünde bulundurmak önemlidir.

4.1.1 Yaş ve “Sosyal Destek” ve “Derinlik” Alt Boyutları

Bulgular yaşı algılanan romantik ilişki niteliğine dair bazı noktalarla olumsuz yönde bir ilişkisi olduğuna işaret etmiştir. Özellikle “sosyal destek” ve “derinlik” alt boyutları yaş ile anlamlı düzeyde olumsuz ilişkililik belirtmektedir. Bu bulgu, romantik ilişki süresinin uzunluğunun algılanan sosyal destek ve derinlik bağlamında

değerlendirildiğinde partnerler arasında artan bir monotonluk algısı ve azalan bir duygusal destek algısı yaratabildiğini düşündürmektedir. Carstensen, Isaacowitz ve Charles'ın (1995) "Sosyo-Duygusal Seçicilik Teorisi" alanında yaptığı çalışmanın verileri bireylerin yaşları ilerledikçe kısa vadeli hedeflere ve duygusal açıdan tatmin edici ilişkilere yönelme eğilimlerinin arttığına işaret etmiştir. İlerleyen yaşla birlikte partnerlerin romantik ilişkiler içerisinde hissettikleri duygusal yakınlığın azaldığı ve belirli konulardaki iletişimlerinin derinlik anlamında azalma gösterdiği ve daha işlevsel bir iletişime yönelme eğilimi gösterdikleri ortaya konmuştur (Chopik ve Edelstein, 2014). Fingerman, Huo, Charles ve Umberson (2020) ise ilerleyen yaş, sosyal bütünleşme ve gündelik aktivitelere odaklandıkları çalışmalarında partnerlerin duygusal yakınlığındaki ve derinleşmede azalmayı artan günlük yaşamsal kaygılarla açıklamışlardır. Bu da ilerleyen yaş ile bireylerin daha rahatlatıcı ve yüzeysel ilişkiler kurma veya sürdürme eğilimi gösterebilmelerine, sonuç olarak da sosyal destek ve derinlik algılarının azalmasına sebep olabilir. Öte yandan, Luong, Charles ve Fingerman'ın (2012) yetişkinlikte yaş alma ve sosyal ilişkilenebilirlik üzerine yaptığı çalışmada bireylerin ilerleyen yaşlarda erken yetişkinlik dönemlerine kıyasla daha az çatışma yaşadığı ve sosyal ilişkilerden daha yüksek tatmin alındığı bulgularına rastlanmıştır. Romantik ilişkiler özelinde yapılan bir çalışma olmasa da azalan çatışmanın daha yüksek ilişkisel tatmin ile ilişkilendirilebilir.

4.1.2 Romantik İlişki Süresi ve Çatışma Faktörü

Çatışma alt boyutu puanı yüksek olan bireylerin algılanan romantik ilişki niteliğinin daha düşük olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu bulgu Doss ve Rhoades'in (2009) gerçekleştirdiği sekiz yıllık boylamsal ebeveynliğe geçiş sürecinde algılanan romantik ilişki niteliğine ilişkin çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Lavner, Karney ve Bradbury'nin (2016) evlilik tatmini ve iletişime dair gerçekleştirdiği çalışmada özellikle yeni evli çiftlerin ilk yıllarında iletişim ve çatışma yönetimi becerilerini geliştirmekte zorlandığı ve bu durumun evlilik memnuniyetine yansıdığı bulgusunu ortaya koymuştur. Aynı zamanda evlilik süresi arttıkça çiftlerin iletişim ve çatışma yönetimine yönelik becerilerinin değişerek gelişebileceği ve birbirlerini daha iyi anlayabilir hale gelebilecekleri iddia edilmiştir (Lavner ve ark., 2016). Levenson,

Carstensen ve Gottman'ın (1993) uzun süreli evlilikleri; yaş, cinsiyet ve ilişkisel tatmin boyutlarıyla incelediği çalışmada daha uzun süreli evlilikleri olan çiftlerin daha kısa süreli evlilikleri olan çiftlere kıyasla daha az çatışma deneyimlediği ve romantik ilişki tatminlerinin daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, ilişkilerin zaman içerisinde olgunlaşması ve bireylerin yaşlarının ilerlemesiyle birlikte duygusal olarak daha dengeli olabildiğiyle açıklanmıştır (Levenson ve ark., 1993). Bir başka çalışma ise, yaşın ilerlemesi ile bireylerin duygu düzenleme becerilerinin gelişmesi ve romantik ilişki içerisindeki çatışmaları yönetme ve yapıcılaştırabilme becerilerinin artmasına ilişkindir (Luong ve ark., 2015). Öte yandan, romantik ilişki yaşanan yaşın anlamlı bir etki göstermemiş olması romantik ilişkiler içerisinde ilerleyen yaşla birlikte partnerin duygusal olgunluğunun artması ile çatışmanın azalmasına işaret ediyor olabilir.

4.1.3 Cinsiyet Farklılıkları

Sonuçlar, algılanan romantik ilişki niteliğinde anlamlı cinsiyet farklılıkları olduğunu ortaya koymuştur. Kadınların erkeklere oranla romantik ilişkilerinde daha düşük bir derinlik ve sosyal destek algısı deneyimlediği görülmüştür. Bu bulgu, literatürdeki verileri destekler niteliktedir (Huston ve Meltz, 2004; Simon ve Nath, 2004). Simon ve Nath'ın (2004) Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) gerçekleştirdiği duygu kültürü ve cinsiyet farkları üzerine yapılan çalışmada kadınların erkeklere kıyasla daha fazla duygusal deneyim yaşadığı ve daha fazla duygu ifadesi kullandığına yönelik yaygın inanışın aksi yönde bulgulara rastlanmıştır. Çalışmada, gündelik duygusal deneyimlerin sıklığı bakımından anlamlı bir cinsiyet farkı bulgusuna rastlanmamakla birlikte olumlu ve olumsuz duyguların sıklığına dair cinsiyet farklılıkları ortaya konmuştur. Bundan yola çıkarak kadınların duygusal beklenti anlamında erkeklere kıyasla daha yoğun talepleri olabildiği ve bu talepler karşılanmadığında algılanan romantik ilişki niteliğinin daha olumsuz algılanabildiği belirtilmiştir (Simon ve Nath, 2004). Huston ve Meltz (2004) ABD'de evliliğin faydalarını incelemeye yönelik gerçekleştirdikleri çalışmada erkeklerin daha düşük duygusal beklentilere sahip olduğu bulgusundan yola çıkılarak duygusal tatmin sağlayabilme ve romantik ilişki niteliklerini daha olumlu yönde algılama eğilimi gösterebildiklerini vurgulanmıştır. Lavner ve arkadaşlarının (2016) evlilik tatmininin

iletişimi, iletişimin de evlilik tatminini yordayıcılığı üzerine yaptıkları çalışmada çift dinamiklerinin farklılık gösterebileceğinden bahsetmekle birlikte genellikle kadınların sorunları gündeme getiren/talep eden bir rolde, erkeklerinse sorunlardan uzaklaşma/geri çekilme eğilimi gösteren bir rolde olduğunu bu sebepten iletişimde zorluklar yaşanabildiği ve kadınların romantik ilişki tatminlerinin bu durumdan olumsuz etkilenebildiğini savunmuşlardır. Öte yandan, Levenson ve arkadaşlarının (1993) uzun süreli evlilikleri olan orta yaşlı (40-50) ve ileri yaştaki (50-60) çiftlerin; yaş, cinsiyet ve ilişki tatmini boyutlarıyla incelediği çalışmada ise ilişki tatmininde anlamlı cinsiyet bazlı farklılıklar olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Brown, Manning ve Payne'in (2017) evlenmeden önce beraber yaşayan çiftlere dair yaptıkları araştırmada, çiftleri evlenme planı olan ve olmayanlar olarak ikiye ayırarak incelediklerinde, özellikle, evlenerek birlikte yaşamaya başlayan kadınların tüm gruplar içerisindeki en yüksek ilişki kalitesine sahip olduğu öne sürülürken erkekler için evlilikle birlikte yaşamaya başlama veya evlenmeden birlikte yaşama koşulları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgular şu anki çalışmanın cinsiyet farklılıkları yönündeki bulgularını destekler niteliktedir.

Türkiye'de heteroseksüel olmayan evliliklerin, ikili cinsiyet sistemi dışarısında kalan cinsiyetlerin ve homoseksüel bir çift olarak evlat edinerek çocuk sahibi olmanın yasal olmadığı gözetildiğinde çocuk sahibi olan bakım verenlerin/ebeveynlerin bu süreçte karşı cinsle romantik ilişkiler içerisinde oldukları kabul edilerek toplumsal ve kültürel cinsiyet rolü normlarını benimsemiş olabilecekleri düşünülmektedir. Ebeveynlerin çocuklarına cinsiyet bazlı farklı tutumlar sergileyebilecekleri araştırmalarca işaret edilmiştir (Aznar ve Tenenbaum, 2015; Endendijk, Groeneveld, van Berkel, Hallers-Haalboom, Mesman ve Bakermans-Kranenburg, 2013; Leaper ve Friedman, 2007; McHale, Crouter ve Whiteman, 2003). Kız çocuklarına daha fazla duygu ifadesi içeren kelime öğretir ve sarf ederken erkek çocuklarına duygu ifadesi içeren kelimelerin daha az kullanıldığı gözlemlenmiştir (Aznar ve Tenenbaum, 2015). Çocuklara cinsiyet bazlı farklı türde oyuncaklar ve oyunların teşvik edilmesinin ve belirli renklerle cinsiyet bazlı eşleştirmeler yapılmasının (Endendijk ve ark., 2013) çocukların davranışlarını etkilediği ve toplumsal basmakalıp cinsiyet rollerini pekiştirdiği öne sürülmüştür (Leaper ve Friedman, 2007). Ayrıca ebeveynlerin kendi toplumsal cinsiyet rollerine uyum gösteren davranış ve tutumları da çocuklar tarafından

model alınmaktadır (Endendijk ve ark., 2013). Daha geleneksel tutumlara sahip ebeveynlerin basmakalıp toplumsal cinsiyet rollerine uyarak farklı cinsiyetteki çocuklarına belirgin şekilde farklı muamelelerde bulundukları gözlemlenirken daha az geleneksel tutumlara sahip ebeveynlerin farklı cinsiyetteki çocuklarının ebeveynlik deneyimleri daha birbirine benzer olmuştur (McHale ve ark., 2003). Kısacası basmakalıp toplumsal cinsiyet rollerine ve heteronormatif düzeni sürdürmeye yönelik çocuk yetiştirme tutumları ve bakım veren ilişkisinde çocuğun maruz kaldığı ve gözlemlediği romantik ilişki içerisindeki cinsiyet rolleri yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerdeki cinsiyet bazlı ilişki rolleri ve dinamiklerine etki ediyor olabilir. Bu noktada yetişkinlik dönemine erişen evlatların ebeveynliğe veya partnerliğe yönelik cinsiyet bazlı bazı yanlış atamaları olduğu gözlemlenebilir. Karşı cinsle olmayan ilişkilendirmelerdeki ebeveyn partner ilişkisinin yansımaları da bu sebepten toplumsal birtakım cinsiyet rolü atamalarından sıyrılabileninden bu kısımdaki romantik ilişki dinamiklerini incelemek toplumsal cinsiyet normlarının romantik partnerliklere yansımaları daha iyi anlayabilmek açısından faydalı olabilir. Çalışmanın farklı kültürlerde tekrarlanması kültürel ve toplumsal normların potansiyel etkilerini anlayabilmeye dair daha fazla bilgi edinilmesine destek olabilir.

4.1.4 Çocuklukta Algılanan Ebeveyn İlişkisinin Yetişkinlik Dönemindeki Romantik İlişkilere Etkisi

Demokratik, bağımlı, ilgisiz, otoriter ve demokratik alt boyutlarıyla ölçülmüş olan çocukluk döneminde algılanan annenin babaya yönelik koruyuculuk ve ilgisizlik faktörlerinin yetişkinlik dönemindeki romantik derinlik faktörünü anlamlı bir şekilde yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Mikulincer ve Shaver'ın (2007) Bowlby (1988) ve Ainsworth'ün (1978) teorilerini temel alarak yayınladıkları yetişkinlik dönemindeki bağlanma yapısı, dinamikleri ve değişimini konu alan kitapta, çocuklukta ebeveynlerin birbirlerine yönelik koruyucu ve destekleyici tutumlarının yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerde derinlikli bağlar geliştirme becerilerinin pozitif yönde etkilendiği bulgusu sunulmuştur. Bu bulgu bu çalışmanın çocuklukta algılanan ebeveyn ilişkisindeki anne koruyuculuk boyutu ve yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerde algılanan derinlik

boyutunun yordayıcılığı bulgusunu destekler niteliktedir. Çocuklukta ebeveynlerin birbirlerine yönelik tavırlarının gözlemlenmesiyle koruyucu ve güven verici ilişki dinamiklerin içselleştirildiği ve yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerde duygusal derinliği daha fazla olan ilişkilerin inşasına katkıda bulunduğu savunulmuştur (Mikulincer ve Shaver, 2007).

Bu noktada, Bowen'ın (1978) öne sürdüğü Aile Sistemleri Kuramındaki ilişki dinamikleri, duygusal süreçler ve davranış örüntülerinin nesiller arası aktarımı ve yansımalarına değinmek yerinde olacaktır. Devamlı veya yoğun şekilde annenin babaya yönelik ilgisiz tutumlarına maruz kalan çocuğun yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkisi içerisinde benzer davranış örüntüleri sürdürme ve ilişki dinamikleri sergileme yatkınlığı olacağından ilişki derinlik kurma isteği veya becerisini etkileyebilmesi olasıdır (Titelman, 1998). Ayrıca annenin babaya yönelik koruyucu tutumları ebeveynlerin hiyerarşide çocuktan üstte ve eşit seviyede yer alması gereken noktadaki dengeyi bozabilir, bu da ebeveynlerin ve romantik ilişkilerde partnerlerin çocuğun gözündeki rolünü etkileyebilir. Bu da tüm aile sistemi içerisindeki dinamiklerinde değişimine sebep olacağından aile içi dengeyi değişime uğratacaktır. Kısacası, çocuklukta algılanan annenin babaya yönelik ilgisiz ve koruyucu tavırları bireyin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerinde duygusal yakınlık kurmaktan kaçınması veya derin duygusal bağlar geliştirmekte zorlanmasında etkili olabilir.

Van IJzendoorn, Bakermans-Kranenburg ve Sagi-Schwartz'ın (2013) kültürlerarası bağlamda bağlanmayı incelediği kitap bölümünde de benzer şekilde çocukluk döneminde birbirlerine yönelik destekleyici ve koruyucu tutumlar sergileyen ebeveynlerin çocuklarının yetişkinlik döneminde güvenli bağlanma geliştirmeye daha yatkın olması nedeniyle yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerindeki bağlanmanın da sağlıklı olmaya eğiliminin artabileceğinden bahsedilmiştir. Bu bilgi, çalışmanın çocuklukta annenin babaya yönelik tutumunun koruyucu olarak algılanmasının yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkide algılanan derinlik boyutunu yordayıcı etkisiyle uyumludur. Öte yandan, çocuklukta annenin babaya yönelik tavırlarının aşırı koruyucu olarak algılanması çocuğun kaygılı bir bağlanma stili geliştirmesine katkı sunarak yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerinde annesini modelleyerek ilişki dinamiklerinde bağımlılık veya kaygılı bağlanma gibi durumlara yola açabileceğinden bahsedilmiştir (Van IJzendoorn ve ark., 2013).

Çocuklukta algılanan annenin babaya yönelik ilgisiz tutumunun yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerdeki derinlik algısını yordayıcı olduğu bulgusu Bowlby'nin (1988) Bağlanma Teorisi'nden (Collins ve Read, 1990; Shaver ve Mikulincer, 2002) ve Ainsworth'ün (1978) bağlanma stillerine yönelik araştırmalarından yola çıkan (Amato, 2001) çalışmalarla desteklenir niteliktedir. Amato'nun (2001) gerçekleştirdiği meta-analiz çalışmasından yola çıkarak çocuklukta algılanan annenin babaya yönelik ilgisizliğinin modellenerek yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki dinamiklerine yansıyabileceğini, bunun da derinlik algısını olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilir. Collins ve Read (1990) annenin çocuklukta algılanan babaya yönelik ilgisiz tavrının annenin İçsel Çalışma Modellerinden kaynaklı olduğunu, bunun da gözlem yoluyla çocuğun İçsel Çalışma Modellerinin şekillenmesinde etkili olarak yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerindeki bağlılık, derinlik ve güven algılarını olumsuz yönde etkileyebileceğiyle açıklamıştır. Cummings ve Davies (2012) ise aynı durumu kendi ortaya koydukları Duygusal Güvenlik Teorisi'ni baz alarak açıklamışlardır. Cummings ve Davies'in (1994) Duygusal Güvenlik Teorisine (DGT) göre aile içi çatışmalar, çocuğun duygusal güvenlik, uyarılma ve düzenleme yollarını şekillendirdiğinden psikolojik gelişimleri üzerinde kritik bir etkiye sahiptir (Cummings ve Davies, 1994). DGT'inden yola çıkarak, çocuklukta annenin babaya yönelik tavırlarının ilgisiz olarak algılanması gözlemlenen ilgisizliğin duygusal güven eksikliğine sebep olması suretiyle yetişkinlikteki duygusal bağ kurma ve derinleştirme arayışına yönelik becerilerini etkileyebilir.

Ayrıca, çocukluk döneminde algılanan annenin babaya yönelik otoriterlik faktörünün de yetişkinlik döneminde algılanan romantik ilişki niteliğindeki derinlik faktörünü anlamlı bir şekilde yordadığı bulgusuna rastlanmıştır. Çocuklukta algılanan annenin babaya yönelik otoriterliği iletişim sorunları ve güç dengesizliği yaratabileceğinden ebeveynler arası çatışmaya sebep olabilecek faktörler arasında gösterilmiştir (Cummings ve Davies, 1996). Çocuk tarafından bu tip bir iletişim ve ilişki dinamiği; modellenerek, tanık olunarak, bağlanma stillerinin nesiller arası aktarımıyla, sosyal ve duygusal gelişimin olumsuz etkilenmesi veya duygusal güvenlik algısının zedelenmesi yollarıyla yetişkinlikteki romantik ilişkilerdeki derinlik algısını etkileyebilir. Bu tip etkileri deneyimleyen çocuklar yetişkinlik dönemlerinde romantik

ilişkilerinde daha yüzeysel veya mesafeli ilişkiler kurma eğilimi gösterebilir veya derin bağlar kurmak ve sürdürmekte zorlanabilirler.

4.1.5 Partnerle Birlikte Yaşama Durumu (Kohabitasyon), Medeni Durum ve Çatışma

Çalışmanın sonuçları partnerleriyle birlikte yaşayan (kohabitasyon) çiftlerin ve evli veya nişanlı katılımcıların bekar olan veya ayrı yaşayan partnerlere kıyasla daha fazla çatışma deneyimlediği bulgusuna rastlanmıştır. Bu bulgu literatürdeki birçok çalışma tarafından desteklenebilir niteliktedir (Brown ve ark., 2017; Luetke, Hensel, Herbenick ve Rosenberg, 2020; Owen, Rhoades ve Stanley, 2013; Rhoades, Stanley ve Markman, 2012; Stanley, Rhoades ve Whitton, 2011). Rhoades ve arkadaşlarının (2012) 1294 bireyle gerçekleştirdiği çiftlerin ilişki işlevselliği ve kohabitasyon süreci geçişine dair gerçekleştirdiği hem kesitsel hem de boylamsal çalışmada, kohabitasyonun çiftlerde kohabite etmedikleri zamana kıyasla daha fazla çatışma görüldüğü ve daha olumsuz şekilde yönetildiği bulgusunu ortaya koymuştur. Bunun da algılanan ilişki kalitesini azalttığı öne sürülmüştür (Rhoades ve ark., 2013). Owen ve arkadaşlarının (2013) gerçekleştirdiği çalışmada da karşılıklı bir evlilik hedefi olmadan kohabite eden çiftlerin hem evlilik öncesindeki kohabitasyon sürecinde hem de ilerleyen süreçte evlendikleri koşulda kohabite ettikleri durumdaki ilişki tatminlerini olumsuz yönde etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Brown ve arkadaşlarının (2017) evlenmeden önce beraber yaşayan çiftlere dair gerçekleştirdikleri çalışmada, çiftleri karşılıklı evlenme hedefleri olan ve olmayanlar olarak ikiye ayırarak incelediklerinde, evlenme hedefi olmayan kohabitasyon çiftlerin ilişki tatminlerinin daha düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Özellikle, evlenerek kohabitasyona başlayan kadınların tüm gruplar içerisinde en yüksek ilişki kalitesine sahip olduğu öne sürülürken erkekler için evlilikle kohabitasyona başlama veya evlenmeden kohabitasyon koşulları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar, evliliğin daha toplum tarafından normatif bir ilişki türü olarak görülmesinden ötürü daha yüksek sosyal destek alınabildiğinden ve bu sebeple daha az çatışma deneyimleneceği ile açıklanmıştır. Toplumun değişen normlarıyla birlikte evliliklerin azalması ve kohabitasyon süreçlerinde artışın görülmesiyle birlikte bu durumun gelecekte değişim gösterebileceği

belirtilmiştir (Brown ve ark., 2017). Bu bulgular şu anki çalışmanın birlikte yaşama, medeni durum ve çatışmaya dair ortaya koyduğu bulguları destekler niteliktedir.

4.1.6 Çocukluk Döneminde Anne ve Babanın Birlikte Yaşama Durumu

Ebeveynlerin çocukluk döneminde birlikte yaşayıp yaşamamasının, yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki kalitesini doğrudan etkilemediği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu literatürdeki bulgularla çelişmektedir. Amato ve Sobolewski'nin (2001) çocuklukta ebeveyn anlaşmazlığı ve boşanmasının yetişkinlik dönemindeki psikolojik iyilik haline etkilerini inceleyen 17 yıllık boylamsal verinin kullanıldığı çalışmada, boşanmış ailelerden gelen çocukların yetişkinlik dönemlerindeki romantik ilişkilerinde evli ebeveynlerle büyüyen çocuklara göre daha fazla ilişki sorunu ve çatışma deneyimlediği bulgularına erişilmiştir. Çocuklukta şahit olunan ebeveyn iletişim şekillerinin, ilişkisinin ve boşanmasının modellenerek ve normalleştirilerek nesiller boyu aktarılabilmesi belirtilmiştir (Amato ve Sobolewski, 2001). Ryan, Claessens ve Markowitz'in (2014) aile yapısı değişimi ve çocuk davranış değişikliğine dair gerçekleştirdiği 3936 katılımcının (3-12 yaş aralığındaki çocuklar ve ebeveyn/ler) verisinin kullanıldığı çalışmada, çocukluk döneminin istikrarlı bir aile ortamında geçiren çocukların yetişkinlik döneminde tatmini daha sağlıklı ve ilişki tatmini daha yüksek ilişkiler kurabilmeye yatkın oldukları öne sürülmüştür. Özellikle, çocuklukta aile yapısında meydana gelen boşanma veya yeniden evlenme gibi değişimlerin yetişkinlik dönemindeki ilişki kurma şekillerini etkileyerek romantik ilişkilerinde yansımalarının görülebileceği belirtilmiştir (Ryan ve ark., 2014). Ayrıca, Crowell, Treboux ve Brockmeyer'in (2009) ebeveyn boşanması ve yetişkinlik dönemindeki bağlanma ve evlilik tatmininin incelendiği 157 çiftin evliliklerinin üç ay öncesinden evliliklerinin altıncı yılına takip edildiği çalışmasında, çocukluğunda ebeveyn boşanması deneyimleyenlerin yetişkinlik döneminde sağlam ilişkiler kurma ve sürdürebilmekte evli ebeveynleri olan çocuklara göre daha fazla zorlandığı öne sürülmüştür. Buna sebep olarak ebeveynlerinin boşandığına şahit olan çocukların bağlanma güvensizliği deneyimleyebileceği ve bu sebepten evliliklerinde daha fazla çatışma ve daha az evlilik tatmini deneyimleyebileceği belirtilmiştir (Crowell ve ark., 2009). Literatürdeki çalışmalar ebeveyn boşanmasına odaklanmıştır, ebeveynlerin evli olmadığı, evli olup

ayrı yaşadığı, birinin hayatta olmadığı, ebeveynlerden biri veya birden fazlasının üveyliği gibi durumları kapsamamaktadır.

4.2 ÖNERİLER

4.2.1 Çocuk Sahibi Olmak ve Romantik İlişki Niteliği

Bu çalışma içerisinde çocuk sahibi olmanın çiftlerde algılanan romantik ilişki niteliğine etkisine yönelik faktörler dikkate alınmamıştır. Doss, Rhodes, Stanley ve Markman'ın (2009) ilk kez çocuk sahibi olan anne ve babaları sekiz yıl boyunca takip ettiği boylamsal çalışmada partnerler arası ilişki tatmininde her iki cinsiyet için de kayda değer derecede düşüş olduğu bulgusuna erişilmiştir. Özellikle, annelerin babalara kıyasla ilişki tatmini düşüşü oldukça yüksek oranda olmuştur. Bu ilişki tatmini düşüşlerinin ani ve olumsuz etkileri uzun süre devam eden şekilde olabildiği ancak doğumdan birkaç yıl sonra ilişki tatmininin daha sabit şekilde devam edebildiği sonucuna ulaşılmıştır. Rhodes ve arkadaşlarının (2012) 1294 bireyle gerçekleştirdiği çiftlerin ilişki işlevselliği ve birlikte yaşama süreci geçişine dair gerçekleştirdiği kesitsel ve boylamsak çalışmada da çocuk sahibi olmanın partnerler arası çatışma düzeyini etkilediği bulgusuna erişilmiştir. Bu sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda, gelecekte yapılabilecek çalışmalarda çocuk sahibi olmanın partner ilişkisine muhtemel etkisi de değerlendirilmelidir. Kurdek'in (1999) evliliğin ilk on yılında evlilik niteliğine dair 502 çiftle gerçekleştirdiği çalışmada, çocuk sahibi olan ebeveynlerin ebeveynlik sorumlulukları ve karar süreçleri ile çocuk sahibi olmayan çiftlere kıyasla daha fazla çatışmayı deneyimlediği bulgusuna erişilmiştir. Çocuk sahibi olmayan çiftlerin ise zamanla iletişimlerinin güçlenmesi ve ilişki içerisinde birbirlerine daha iyi uyumlanabilmeleriyle birlikte evlilik kalitelerinin sabit bir noktaya ulaşabildiği ve çocuğun yokluğuyla birlikte partnerlerin birbirine daha fazla vakit ayırabildiği bulgusu aktarılmıştır. Çocuk sahibi olmayan çiftlerin algılanan evlilik kalitesinin uzun vadede karmaşıklashaabileceği öne sürülürken bazı durumlarda da çift ilişkisinin olumlu yönde gelişim gösterebileceği de belirtilmiştir (Kurdek, 1999).

4.2.2 Çocuklukta Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocuklar ve Yetişkinlikte Romantik İlişki Niteliği

Bu çalışmada eksikliği hissedilen bir başka nokta ebeveyn kaybı yaşamış olan çocukların yetişkinlik dönemlerindeki romantik ilişkileridir. Çocukluk döneminde yaşanan ebeveyn kaybının bireylerin yetişkinlik dönemindeki bağlanma stillerini etkileyebileceği ve yetişkinlik dönemlerindeki romantik ilişkilerinde daha fazla çatışma yaşama, duygusal zorluklarla başa çıkmada daha fazla zorlanma eğilimi gösterebileceklerini. Bunun da daha romantik ilişkilerindeki etkileşimlerini etkileyerek daha düşük ilişki kalitesi ve ilişki tatminine sebep olabileceğini ortaya koymuştur (Heijningen, van Berkel, Langereis, Elzinga ve Alink; Mikulincer ve Shaver, 2012).

4.2.3 Tek Ebeveynle Büyüyen Çocuklar ve Yetişkinlik Dönemindeki Romantik İlişki Niteliği

Literatürde tek ebeveynle veya bakım verenle büyüyen çocukların birden fazla ebeveyn veya bakım verenle büyüyen çocuklarla kıyaslandığı yetişkinlik dönemlerindeki romantik ilişkilerinin incelendiği çalışmalar mevcuttur. Hazan ve Shaver'ın (1987) romantik sevgiyi bağlanma teorisi bakış açısından ele aldıkları çalışmada tek ebeveynle/bakım verenle büyüyen çocukların daha az duygusal destek alabileceği birey bulunmasından ötürü kaçınan veya kaygılı bağlanma stilleri geliştirmeye daha yatkın olabilecekleri öne sürülmüştür. Aynı zamanda birden fazla ebeveyn/bakım verenin varlığı çocuğa farklı ilişki dinamikleri ve bağlanma türlerini gözlemlene ve modelleme deneyimi açısından çeşitlilik sunabilecekken, yalnızca bir ebeveyn/bakım veren olması yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkileri içerisindeki davranış seçkilerine dair geliştirebilecekleri içsel modellerin kısıtlılığı anlamına gelebilir (Hazan ve Shaver, 1987). Adam ve Chase-Lansdale'in (2002) 267 ergen kız çocuğu ve kadın bakım verenleriyle gerçekleştirdiği düşük ekonomik gelirli ailelerin katılım gösterdiği çalışmada ebeveyn ayrılığı, yerleşim değişiklikleri ve sorunlara uyum sağlama hakkında veriler elde edilmiştir. Sonuçlar, bakım verenle büyüyen çocukların yetişkinlik dönemlerindeki ilişkilerinde düşük ilişki tatmini ve yüksek çatışma seviyeleri bildirme olasılıklarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu sonuç, Hazan ve Shaver'ın (1987) sonuçlarını da destekler nitelikte tek ebeveynli/bakım verenli ailelerde

çocukların gözlemledikleri ilişki modelinden kaynaklanabileceği olarak açıklanmıştır (Adam ve Chase-Lansdale, 2002). Brown ve arkadaşlarının (2017) 1075 farklı cinsiyetlerdeki ilişkide birlikte yaşayan (kohabitsasyon) ve evli çiftle gerçekleştirdiği ilişki niteliğini inceleyen çalışmada, tek ebeveynli/tek bakım verenin olduğu evlerde büyüyen çocukların yetişkinlik dönemindeki ilişkilerinde çocukluk dönemlerinde eksik deneyimlediklerini hissettikleri destek sistemi nedeniyle yetişkinlik dönemlerindeki ilişkilerinde güvence aramaya daha yatkın olduğunu öne sürmektedir. Yetişkinlik dönemindeki ilişkiler içerisinde duygusal destek ihtiyaçlarını gidermek tek ebeveyn/bakım verenle büyüyen çocuklar için birden fazla ebeveyn/bakım verenle büyüyen çocuklara kıyasla daha güç olabilir (Brown ve ark., 2017).

4.2.4 Çocuklukta Üvey Ebeveynle veya Koruyucu Aileyle Büyüme ve Yetişkinlik Dönemindeki Romantik İlişki

Literatürde üvey ebeveynle büyüyen çocukların yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki deneyimlerini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Jensen'ın (2022) gerçekleştirdiği, 1988-2021 yılları arasındaki 56 çalışmanın incelendiği toplamda 3000'den fazla katılımcının verisi bulunan, üvey ebeveyn-çocuk ilişkisi ve çocuklara yansımaları üzerine olan sistematik inceleme ve meta analiz çalışmasında, çeşitli sonuçlar ortaya konmuştur. Üvey ebeveynin çocukla sıcak ve güvenli bir iletişim kurarak sağlıklı bir ilişki geliştirebildiği koşulda sosyal ve duygusal destek mekanizması ve duygusal yakınlığın deneyimlenebileceği bir ilişki kurularak üvey ebeveynin de çocuğun sistemine katılabileceği öne sürülmüştür. Üvey ebeveynle bu şekilde bir ilişkilene içerisinde büyüyen çocuğun yetişkinlik dönemindeki ilişkilerinde daha güvenli bağlanma stili geliştirmeye ve ilişkilerinde de bu tür bağlanmayı sürdürmeye ve duygusal yakın kurma konusunda daha az zorlanmaya yatkın olabileceği öne sürülmüştür. Aynı zamanda üvey ebeveynle kurulan ilişkinin güvensiz bağlanma, duygusal/sosyal destek eksikliği, duygusal yakınlık kurmakta zorlanma gibi noktalarda kalarak yetişkinlik dönemindeki ilişkilerinde güvensiz bağlanma stili ile ilişkilenen ve bu nedenle duygusal ve sosyal destek almakta ve duygusal yakınlık kurmakta zorlanan bir birey olması da mümkündür. Kısacası, üvey ebeveynlik veya biyolojik ebeveynlik olarak bakıldığında çocukla kurulan ilişkinin kalitesi ve gelişen bağlanma türünün

yetişkinlik dönemindeki ilişki niteliğini etkilemede önemli olduğu söylenebilir (Jensen, 2022). Çeşitli çalışmaların sonuçlarına göre, üvey ve biyolojik ailelerdeki genç yetişkinlerle bağlanma örüntülerini incelediği çalışmasında, üvey ebeveynlerle büyüyen çocukların biyolojik ebeveynleriyle büyüyenlere kıyasla ilişkilerinde bazı farklılıklar gösterdiği ortaya konmuştur (Planitz, Feeney ve Candida, 2014; Washington, 2020). Üvey ebeveynlerle yetişen genç yetişkinler, biyolojik ebeveynlerle büyüyenlere göre biyolojik babalarına daha az bağlılık göstererek romantik partnerlerine daha fazla güven duyma eğilimi gösterdikleri ortaya konmuştur. Bu eğilim, üvey ebeveynlerde biyolojik babanın varlığının eksikliği (gerçek ya da algılanan) nedeniyle romantik partnerlere yönelmenin artmasıyla açıklanmıştır. Ebeveyn-çocuk ilişkilerinin kalitesi bu noktada kritik bir rol oynamaktadır. Ebeveynlerle olan ilişkilerde duyulan tatmin, aile tipi ile çocukların bağlanma güvenliğini etkileyerek yetişkinlik dönemindeki ilişkileri şekillendirmektedir (Planitz ve ark., 2014). Bu bulgular, üvey ebeveynlerle büyüyen çocukların, ebeveynleriyle olan ilişkilerinin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerine nasıl yansıdığını anlamak için önemli bir içgörü sunmaktadır. Bu konuda daha fazla bilgi edinebilmek adına üvey ebeveyn ve çocuk ilişkileri üzerine daha fazla çalışma yapılması faydalı olacaktır.

4.2.5 Çocuklukta Tek Eşli Olmayan Ebeveyn/Bakım Verenle Büyüme ve Yetişkinlik Dönemindeki Romantik İlişki

Çok eşlilik (poligami), bir bireyin birden fazla eşe sahip olduğu ilişki biçimi olarak açıklanmıştır (Henrich, Boyd ve Richerson, 2012). Çok aşkılık (poliamori), bir bireyin aynı anda birden fazla romantik, cinsel ve/ya duygusal ilişki yaşaması ve tüm tarafların durumdan haberdar ve durumu onaylayan pozisyonda olması olarak açıklanmıştır (Sheff, 2014). Açık ilişki ise, bir çiftin cinsel ve/ya romantik birlikteliklerine üçüncü kişilerin dahil olabildiği veya partnerlerden en az birinin diğer partnerin onayı dahilinde üçüncü kişilerle romantik, cinsel ve/ya duygusal bir ilişki sürdürebilmesi hali olarak açıklanmıştır (Conley, Matsick, Moors, Ziegler, 2017). Bu durumlar yaygın olarak bilinen tek eşli olmayan ilişki türleri arasında yer almaktadır, farklı tek eşli olmayan ilişki çeşitleri de mevcuttur. Tek eşli olmayarak hayatını sürdüren ebeveyn veya bakım verenlerin çocuklarının yetişkinlik dönemindeki

ilişkilerine dair çalışmalar mevcuttur. Çok aşkılığın/eşliliğin yasal veya yaygın olduğu ülkelerden fazlaca veri bulunmasa da boşanma sonrası, evlilik dışı, evlat edinme yoluyla veya partner vefatıyla ebeveyn/bakım veren çok eşliliğine maruz kalarak büyüyen çocuklara dair çalışmalar mevcuttur. Henrich, Heine ve Norenzayan'ın (2010) Afrika, Orta Doğu, Asya ve Batı ülkelerinden veriler bulunduran çalışmasına göre, çok eşli ilişkilerin günümüz toplumunda aile yapısı olarak sosyal norm dışında kalmasından (özellikle batılı toplumlar için) ötürü çocuğun model olarak alabileceği bağlanma stili, ilişki normları, beklentileri ve dinamiklerinin farklılaşarak yetişkinlik dönemindeki ilişkilere yansması öngörülebilir. Ayrıca çok eşli ebeveyn/bakım veren ilişkileri ile büyüyen çocukların yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerinde de geleneksel ilişki modellerine kıyasla daha fazla bağımsızlık arayışına girerek çok eşli ilişkilere yönelmeye daha yatkın olabileceği tartışılmıştır (Henrich ve ark., 2010). Çok eşli/aşkl evlerde büyüyen çocukların çeşitli ilişkilene şekilleri ve ilişki dinamikleri içerisinde bulunarak ve maruz kalarak sosyal ve duygusal destek alabilecekleri ve güvenli bağlanma stili geliştirebilecekleri farklı bireyler olması da fayda sağlayabilir. Ancak, ebeveyn/bakım verenlerin ilişkilerinin karmaşıklığı çocukları olumsuz yönde etkileyerek yetişkinlik dönemindeki ilişkilerinde güven sorunları yaşamaları ve kaygılı bağlanma tarzı geliştirmelerine de katkı sunabilir niteliktedir. Bu tip ailelerde büyüyen çocukların ilişki çeşitliliklerini anlamlandırabilmekte daha az zorlanması ve karmaşık iletişim dinamiklerini yönetme konusunda daha başarılı olabilmesi de mümkün olabilir. Her deneyimin ve bireyin biricikliğini de göz önünde bulundurmak bu süreçleri anlamaya çalışma konusunda önemlidir (Goldfeder ve Sheff, 2013).

4.2.6 Pratik Uygulamalara Yönelik Öneriler

Ebeveyn partner ilişkilerinin çocuklara ve yetişkinlik dönemindeki ilişkilerine yansımalarını olumlu yönde etkileyebilmek adına ebeveynlere psikoeğitim ve seminerler verilebilir. Bunlar aile danışmanlığı programları, eğitim kurumlarında farkındalık seminerleri, romantik ilişki atölyeleri veya destek grupları şekillerinde olabilir. Aynı zamanda bu konuda online olarak halka açık, erişilebilir, bilimsel ve kolayca anlaşılır içeriklerin üretilerek yaygınlaştırılması ebeveynlerin bilinçlendirilmesine katkı sunabilir. Son olarak, çift ve aile terapisi ve/ya bireysel terapi

ebeveynler arası çatışma yönetimi, çatışma ve ilişkideki diğer olumsuzlukların çocuklara yansımalarına çalışma yönünde faydalı olabilir. Bu anlamda grup terapisi programları geliştirebilmek de mümkün olabilir.

4.3 SONUÇ

Bu çalışma, bireylerin çocuklukta algıladığı erken dönem ebeveyn partner ilişkilerinin, yetişkinlik dönemlerindeki romantik ilişkileri üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla bağlanma türleri, sosyal öğrenme ve modelleme, duygusal güvenlik, aile sistemleri ve nesiller arası aktarım, edimsel koşullanma, ebeveynlik tarzları ve erken dönem yaşantıları olmak üzere birçok konuya dair literatürden kaynaklar ve teorik bilgiler sunulmuştur. 245 katılımcının verisinin analiz edildiği çalışmada elde edilen bulgular, çocukluk döneminde algılanan ebeveyn partner ilişkisinin, bireylerin yetişkinlik dönemindeki algılanan romantik ilişki niteliğini anlamlı düzeyde etkilemediğini ortaya koymuştur. Çocuklukta algılanan ebeveyn partner ilişkisinin yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilere etkileri hakkında daha detaylı bilgi edinebilmek adına gelecek çalışmalar, daha heterojen ve daha geniş bir örneklem kullanarak farklı demografik ve kültürel grupları inceleyebilirler. Sonuç olarak, ebeveynlerin partner olarak birbirlerine yönelik tutumlarının ve ilişkilerinin, bireylerin yetişkinlik dönemindeki romantik yaşamları üzerindeki etkilerini anlamak hem bireysel hem de toplumsal düzeyde sağlıklı ilişkilerin teşvik edilmesi için önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

- Adam, E. K., ve Chase-Lansdale, P. L. (2002). Home sweet home(s): Parental separations, residential moves, and adjustment problems in low-income adolescent girls. *Developmental Psychology*, 38(5), 792–805.
<https://doi.org/10.1037/0012-1649.38.5.792>
- Ainsworth, M. D. S., ve Bell, S. M. (1970). *Attachment, Exploration, and Separation: Illustrated by the Behavior of One-Year-Olds in a Strange Situation*. *Child Development*, 41(1), 49-67.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., ve Wall, S. (1978). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*. Erlbaum.
- Ainsworth, M. D. S. (1989). "Attachments beyond Infancy." *American Psychologist*, 44(4), 709-716.
- Altınok, A. (2014). *Genç yetişkinlerin romantik ilişki doyumları ile anne-baba çatışmasını algılamaları arasındaki ilişkide problem çözme tarzları ve ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların aracı rolü*. [Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi].
- Altun, G. (2015). *Evli bireylerde bağlanma tarzları ve erken dönem uyum bozucu şemaların evlilik doyumu ile ilişkisi* [Doktora Tezi, Üsküdar Üniversitesi].
- Amato, P. R. (1996). Explaining the intergenerational transmission of divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 58(3), 628–640. <https://doi.org/10.2307/353723>
- Amato, P. R. (2001). Children of divorce in the 1990s: an update of the Amato and Keith (1991) meta-analysis. *Journal of Family Psychology*, 15(3), 355.
<https://doi.org/10.1037/0893-3200.15.3.355>
- Amato, P. R., ve Sobolewski, J. M. (2001). The Effects of Divorce and Marital Discord on Adult Children's Psychological Well-being. *American Sociological Review*, 66(6), 900-921. <https://doi.org/10.1177/000312240106600606>
- Aznar, A., ve Tenenbaum, H. R. (2015). Gender and age differences in parent-child

- emotion talk. *The British Journal of Developmental Psychology*, 33(1), 148–155. <https://doi.org/10.1111/bjdp.12069>
- Bandura, A. (1965). Influence of models' reinforcement contingencies on the acquisition of imitative responses. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1(6), 589–595.
- Bandura, A. (1977a). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191–215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Bandura, A. (1977b). *Social learning theory*. Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist*, 44(9), 1175–1184. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.44.9.1175>
- Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 248–287. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90022-L](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90022-L)
- Bandura, A., ve National Inst of Mental Health. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall, Inc.
- Bandura, A., ve Walters, R.H. (1963). *Social learning and personality development*. Holt Rinehart and Winston: New York.
- Bartholomew, K., ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226–244. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.226>
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887–907. <https://doi.org/10.2307/1126611>
- Bayar, B. (2021). *Yetişkin bireylerde erken dönem uyumsuz şemalar, romantik ilişkilerindeki bağlanma stilleri, ilişki doyumları ve başa çıkma biçimleri arasındaki ilişki*. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kent Üniversitesi].
- Benson, M. J., Larson, J., Wilson, S. M., ve Demo, D. H. (1993). Family of origin influences on late adolescent romantic relationships. *Journal of Marriage and the Family*, 55(3), 663–672. <https://doi.org/10.2307/353347>
- Boekarts, M. (1996). "Self-regulated learning at the junction of cognition and motivation." *European Psychologist*, 1(2), 100-112. <https://doi.org/10.1027/1016-9040.1.2.100>

- Bowen, M. (1978). *Family Therapy in Clinical Practice*. New York: Jason Aronson, Chapter 9.
- Bowlby, J. (1979). The bowlby-ainsworth attachment theory. *Behavioral and Brain Sciences*, 2(4), 637-638.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: Retrospect and prospect. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664–678.
<https://doi.org/10.1111/j.19390025.1982.tb01456.x>
- Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*. Basic Books.
- Brown, S. L., Manning, W. D., ve Payne, K. K. (2017). Relationship Quality among Cohabiting versus Married Couples. *Journal of Family Issues*, 38(12), 1730–1753. <https://doi.org/10.1177/0192513X15622236>
- Buehler, C., ve Gerard, J. M. (2002). Marital conflict, ineffective parenting, and children's and adolescents' maladjustment. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 78–92. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00078.x>
- Büyükaşahin, A. ve Hovardaoğlu, S. (2007). Yatırım modelinin bazı İlişkisel değişkenler yönünden incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22(59), 69-86.
- Caspi, A. (1987). Personality in the life course. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(6), 1203–1213. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.53.6.1203>
- Cassidy, J., ve Shaver, P. R. (Eds.). (2016). *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications (3rd ed.)*. Guilford Press.
- Chopik, W.J., ve Edelstein, R.S. (2014). *Age Differences in Romantic Attachment Around the World. Social Psychological and Personality Science*, 5, 892 - 900.
- Collins, N. L., ve Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644–663. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.4.644>
- Conley, T., Matsick, J., Moors, A. C., & Ziegler, A. (2017). Investigation of Consensually Nonmonogamous Relationships. *Perspectives on Psychological Science: a Journal of the Association for Psychological Science*, 12(2), 205–232. <https://doi.org/10.1177/1745691616667925>
- Crowell, J. A., Treboux, D., ve Brockmeyer, S. (2009). Parental divorce and adult

- children's attachment representations and marital status. *Attachment & Human Development*, 11(1), 87–101. <https://doi.org/10.1080/14616730802500867>
- Cui, M., Fincham, F. D., ve Pasley, B. K. (2008). Young adult romantic relationships: the role of parents' marital problems and relationship efficacy. *Personality & Social Psychology Bulletin*, 34(9), 1226–1235. <https://doi.org/10.1177/0146167208319693>
- Cui, M., ve Fincham, F. D. (2010). The differential effects of parental divorce and marital conflict on young adult romantic relationships. *Personal Relationships*, 17(3), 331–343. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2010.01279.x>
- Cummings, E. M., ve Davies, P. (1996). Emotional security as a regulatory process in normal development and the development of psychopathology. *Development and Psychopathology*, 8(1), 123–139. <https://doi.org/10.1017/S0954579400007008>
- Cummings, E. M., ve Davies, P. T. (2011). Marital conflict and children: An emotional security perspective. Guilford Press.
- Çelik, E., ve Öziş, G. (2016). Ebeveyn İlişki Tutumu Algısı Ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE*, 5(2), 50-64.
- Doss, B. D., Rhoades, G. K., Stanley, S. M., ve Markman, H. J. (2009). The effect of the transition to parenthood on relationship quality: an 8-year prospective study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(3), 601–619. <https://doi.org/10.1037/a0013969>
- Doran, G. T. (1981). There's a SMART way to write managements's goals and objectives. *Management Review*, 70(11).
- Ebrahim, M. M., Javidi, N., Samadzadeh, M., ve Amini, M. (2012). The study of relationship between parenting styles and personality dimensions in sample of college students. *Indian Journal of Science and Technology*, 9(5).
- Endendijk, J. J., Groeneveld, M. G., van Berkel, S. R., Hallers-Haalboom, E. T., Mesman, J., ve Bakermans-Kranenburg, M. J. (2013). Gender stereotypes in the family context: Mothers, fathers, and siblings. *Sex Roles: A Journal of Research*, 68(9-10), 577–590. <https://doi.org/10.1007/s11199-013-0265-4>
- Fingerman, K. L., Huo, M., Charles, S. T., ve Umberson, D. J. (2020). Variety Is the

- Spice of Late Life: Social Integration and Daily Activity. *The Journals of Gerontology. Series B, Psychological Sciences and Social Sciences*, 75(2), 377–388. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbz007>
- Fischer, T. D., Smout, M. F., ve Delfabbro, P. H. (2016). The Relationship between Psychological, Flexibility, Early Maladaptive Schemas, Perceived Parenting and Psychopathology. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 5(3), 169-177. <https://doi.org/10.1016/j.jcbs.2016.06.002>
- Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4(2), 132–154. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.4.2.132>
- George, D. ve Mallery, M. (2010) SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 Update, 10th Edition, Pearson, Boston.
- Güler, K., ve Tuncay, M. (2021). ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALAR VE DUYGULARI İFADE EDEBİLME BECERİSİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(4), 1385-1405. <https://doi.org/10.47525/ulasbid.1012088>
- Gülgöz, S., & Sahin-Acar, B. (Eds.). (2020). Autobiographical Memory Development: Theoretical and Methodological Approaches (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429022791>
- Harlow, H. F., ve Zimmermann, R. R. (1959). Affectional responses in the infant monkey; orphaned baby monkeys develop a strong and persistent attachment to inanimate surrogate mothers. *Science (New York, N.Y.)*, 130(3373), 421–432. <https://doi.org/10.1126/science.130.3373.421>
- Hazan, C., ve Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511–524. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.3.511>
- Henrich, J., Heine, S. J., & Norenzayan, A. (2010). The weirdest people in the world? *Behavioral and Brain Sciences*, 33(2-3), 61–83. <https://doi.org/10.1017/S0140525X0999152X>
- Henrich, J., Boyd, R., & Richerson, P. J. (2012). The puzzle of monogamous marriage. *Philosophical transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological Sciences*, 367(1589), 657–669. <https://doi.org/10.1098/rstb.2011.0290>

- Herzog, M. J., ve Cooney, T. M. (2002). Parental divorce and perceptions of past interparental conflict: Influences on the communication of young adults. *Journal of Divorce and Remarriage*, 36(3-4), 89-109.
https://doi.org/10.1300/J087v36n03_06
- Hu, L. T., ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
<https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Huston, T. L., ve Melz, H. (2004). The case for (promoting) marriage: The devil is in the details. *Journal of Marriage and Family*, 66(4), 943–958.
<https://doi.org/10.1111/j.0022-2445.2004.00064.x>
- Jensen T. M. (2022). Stepparent-Child Relationships and Child Outcomes: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Journal of Family Nursing*, 28(4), 321–340. <https://doi.org/10.1177/10748407221097460>
- Kılbaş, E. P. K., ve Cevahir, F. (2022). Bilimsel Araştırmalarda Örneklem Seçimi ve Güç Analizi. *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research*, 7(1), 1-8.
<https://doi.org/10.34084/bshr.1217279>
- Kim, K. L., Jackson, Y., Hunter, H. L., ve Conrad, S. M. (2009). Interparental conflict and adolescent dating relationships: The role of perceived threat and self-blame appraisals. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(5), 844–865.
<https://doi.org/10.1177/0886260508317187>
- Kurdek L. A. (1999). The nature and predictors of the trajectory of change in marital quality for husbands and wives over the first 10 years of marriage. *Developmental Psychology*, 35(5), 1283–1296. <https://doi.org/10.1037//0012-1649.35.5.1283>
- Lavner, J. A., Karney, B. R., ve Bradbury, T. N. (2016). Does Couples' Communication Predict Marital Satisfaction, or Does Marital Satisfaction Predict Communication?. *Journal of Marriage and the Family*, 78(3), 680–694.
<https://doi.org/10.1111/jomf.12301>
- Leaper, C., ve Friedman, C. K. (2007). The Socialization of Gender. In J. E. Grusec & P. D. Hastings (Eds.), *Handbook of socialization: Theory and research* (pp. 561–587). The Guilford Press.

- Liotti, G. (2004). Trauma, dissociation, and disorganized attachment: Three strands of a single braid. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 41(4), 472–486. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.41.4.472>
- Liu, W., Mumford, E. A., ve Taylor, B. G. (2018). The Relationship Between Parents' Intimate Partner Victimization and Youths' Adolescent Relationship Abuse. *Journal of Youth and Adolescence*, 47(2), 321–333. <https://doi.org/10.1007/s10964-017-0733-1>
- Luetke, M., Hensel, D., Herbenick, D., ve Rosenberg, M. (2020). Romantic Relationship Conflict Due to the COVID-19 Pandemic and Changes in Intimate and Sexual Behaviors in a Nationally Representative Sample of American Adults. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 46(8), 747–762. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2020.1810185>
- Maccoby, E. E. (1992). The role of parents in the socialization of children: An historical overview. *Developmental Psychology*, 28(6), 1006–1017. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.28.6.1006>
- Main, M., ve Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. In M. T. Greenberg, D. Cicchetti, ve E. M. Cummings (Eds.), *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention* (pp. 121-160). University of Chicago Press.
- McHale, S. M., Crouter, A. C., ve Whiteman, S. D. (2003). The family contexts of gender development in childhood and adolescence. *Social Development*, 12(1), 125–148. <https://doi.org/10.1111/1467-9507.00225>
- Mikulincer, M., ve Shaver, P. R. (2007). *Attachment in Adulthood: Structure, Dynamics, and Change*. Guilford Press.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Owen, J., Rhoades, G. K., ve Stanley, S. M. (2013). Sliding versus Deciding in Relationships: Associations with Relationship Quality, Commitment, and Infidelity. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 12(2), 135–149. <https://doi.org/10.1080/15332691.2013.779097>
- Özabacı, N. (2011). İlişki Niteliği Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(162).

- Öziş, G. (2016). *Evlilik yaşam doyumunun algılanan ebeveyn ilişkisi, psikolojik dayanıklılık ve dinsel inanç gücü açısından incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi].
- Pehlivanlı, E., ve İkizer, G. (2020). Kırsal ya da Kentsel Bölgelerde Evlilik: Evlilik Doyumu ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar Üzerine bir İnceleme. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(38), 361-395. <https://doi.org/10.21550/sosbilder.593401>
- Pierce, G. R., Sarason, I. G., ve Sarason, B. R. (1991). General and relationship-based perceptions of social support: Are two constructs better than one? *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(6), 1028–1039. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.6.1028>
- Planitz, J. M., Feeney, J. A., ve Peterson, C. C. (2009). Attachment patterns of young adults in stepfamilies and biological families. *Journal of Family Studies*, 15(1), 67–81. <https://doi.org/10.5172/jfs.327.15.1.67>
- R Core Team (2021) R: A Language and Environment for Statistical Computing. R Foundation for Statistical Computing, Vienna. <https://www.R-project.org>
- Rhoades, G. K., Stanley, S. M., ve Markman, H. J. (2012). The impact of the transition to cohabitation on relationship functioning: cross-sectional and longitudinal findings. *Journal of family psychology : JFP : journal of the Division of Family Psychology of the American Psychological Association (Division 43)*, 26(3), 348–358. <https://doi.org/10.1037/a0028316>
- Rodrigues, L. N., ve Kitzmann, K. M. (2007). Coping as a mediator between interparental conflict and adolescents' romantic attachment. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24(3), 423–439. <https://doi.org/10.1177/0265407507077230>
- Roisman, G. I., Collins, W. A., Sroufe, L. A., & Egeland, B. (2005). Predictors of young adults' representations of and behavior in their current romantic relationship: prospective tests of the prototype hypothesis. *Attachment & Human Development*, 7(2), 105–121. <https://doi.org/10.1080/14616730500134928>
- Rosseel, Y. (2012). lavaan: An R Package for Structural Equation Modeling. *Journal of*

- Statistical Software*, 48(2), 1–36. <https://doi.org/10.18637/jss.v048.i02>
- Rutter M. (2006). Implications of resilience concepts for scientific understanding. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094, 1–12.
<https://doi.org/10.1196/annals.1376.002>
- Ryan, R. M., Claessens, A., ve Markowitz, A. J. (2015). Associations between family structure change and child behavior problems: the moderating effect of family income. *Child Development*, 86(1), 112–127.
<https://doi.org/10.1111/cdev.12283>
- Sawyer, S. M., Azzopardi, P. S., Wickremarathne, D., ve Patton, G. C. (2018). The age of adolescence. *The Lancet. Child & Adolescent Health*, 2(3), 223–228.
[https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(18\)30022-1](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(18)30022-1)
- Schwarz, N., & Oyserman, D. (2001). Asking Questions About Behavior: Cognition, Communication, and Questionnaire Construction. *American Journal of Evaluation*, 22(2), 127-160. <https://doi.org/10.1177/109821400102200202>
- Simon, R. W., ve Nath, L. E. (2004). Gender and Emotion in the United States: Do Men and Women Differ in Self-Reports of Feelings and Expressive Behavior? *American Journal of Sociology*, 109(5), 1137–1176.
<https://doi.org/10.1086/382111>
- Shaver, P. R., ve Mikulincer, M. (2002). Attachment-related psychodynamics. *Attachment & Human Development*, 4(2), 133–161.
<https://doi.org/10.1080/14616730210154171>
- Sheff, Elisabeth. (2013). Children in Polyamorous Families: A First Empirical Look. *The Journal of Law and Social Deviance*. 5. 150 - 243.
- Spanier, G. B., Lewis, R. A. ve Cole, C. L. (1975). Marital adjustment over the family life cycle: The issue of curvilinearity. *Journal of Marriage and the Family*, 263-275.
- Stanley, S. M., Rhoades, G. K., ve Whitton, S. W. (2010). Commitment: Functions, Formation, and the Securing of Romantic Attachment. *Journal of Family Theory & Review*, 2(4), 243–257. <https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2010.00060.x>
- Stiles, O. E. (2004). *Early Maladaptive Schemas and Intimacy in Young Adults' Romantic Relationships*. Alliant International University, San Francisco Bay.
- Streiner, D. L. (2003). Starting at the beginning: An introduction to coefficient alpha

- and internal consistency. *Journal of Personality Assessment*, 80(1), 99-103.
https://doi.org/10.1207/S15327752JPA8001_18
- Temple, J. R., Shorey, R. C., Tortolero, S. R., Wolfe, D. A., ve Stuart, G. L. (2013). Importance of gender and attitudes about violence in the relationship between exposure to interparental violence and the perpetration of teen dating violence. *Child Abuse & Neglect*, 37(5), 343–352.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.02.001>
- Titelman, P. (1998). Clinical Applications of Bowen Family Systems Theory (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315809717>
- Tetik, S. (2018). *Yetişkinlerde algılanan ebeveyn ilişki tutumları ile aşka dair görüşler arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi].
- Thompson R. A. (2000). The legacy of early attachments. *Child Development*, 71(1), 145–152. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00128>
- Tosun, C., ve Yazıcı, H. (2021). Algılanan Ebeveyn İlişki Tutumları ile Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançların Evlilik Rol Beklentileri Üzerindeki Etkisi: Geleneksel mi, Eşitlikçi mi?. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 173-188.
<https://doi.org/10.33417/tsh.781374>
- Triandis H. C. (2001). Individualism-collectivism and personality. *Journal of Personality*, 69(6), 907–924. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.696169>
- Tunçel, T. (2019). *Evli bireylerde erken dönem uyum bozucu şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri, şema sürdürücü başa çıkma davranışları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler: Şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme*. [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi].
- Türkiye İstatistik Kurumu (2020). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2020.
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Boşanma-Istatistikleri-2020-37211>
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022.
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=49685>
- Skinner, B. F. (1938). *The behavior of organisms: an experimental analysis*. Appleton-Century.
- Skinner, B. F. (1965). *Science and human behavior* (No. 92904). Simon and Schuster.

- Steinberg, L., Blatt-Eisengart, I., ve Cauffman, E. (2006). Patterns of Competence and Adjustment Among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, Indulgent, and Neglectful Homes: A Replication in a Sample of Serious Juvenile Offenders. *Journal of Research on Adolescence: the official Journal of the Society for Research on Adolescence*, 16(1), 47–58.
<https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2006.00119.x>
- Tronick, E. (2007). *The neurobehavioral and social-emotional development of infants and children*. W W Norton & Co.
- Tronick, E., Als, H., Adamson, L., Wise, S., ve Brazelton, T. B. (1978). The infant's response to entrapment between contradictory messages in face-to-face interaction. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 17(1), 1–13.
[https://doi.org/10.1016/s0002-7138\(09\)62273-1](https://doi.org/10.1016/s0002-7138(09)62273-1)
- Van IJzendoorn, M. H., Bakermans-Kranenburg, M. J., ve Sagi-Schwartz, A. (2013). Attachment across diverse sociocultural contexts: The limits of universality. In *Parenting beliefs, behaviors, and parent-child relations* (pp. 107-142). Psychology Press.
- Washington, C. (2020). Romantic Relationship Quality of Youth with Two Biological Parents and Stepfathers. *Journal of Family Issues*, 42, 1333 - 1353.
<https://doi.org/10.1177/0192513x20941906>
- Ward, M. K., & Meade, A. W. (2023). Dealing with Careless Responding in Survey Data: Prevention, Identification, and Recommended Best Practices. *Annual Review of Psychology*, 74, 577–596. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-040422-045007>
- Weinberg, M. K., ve Tronick, E. Z. (1996). Infant affective reactions to the resumption of maternal interaction after the Still-Face. *Child Development*, 67(3), 905-914.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1996.tb01772.x>
- Yalçın, H. (2014). Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 250-261.
- Yılmaz, A. (2000) *Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin ve gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler* [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Yiğit, İ., ve Çelik, C. (2016). İlişki doyumunun erken dönem uyum bozucu şemalar,

- kişilerarası ilişki tarzları ve kendilik algısı açısından değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(38), 77-87.
- Young, J. E., Klosko, J. S., ve Weishhar, M. E. (2003). Şema Terapi (5. Baskı). Litera Yayıncılık.
- Young, J. E. (1999). *Cognitive Therapy for Personality Disorders: A Schema-Focused Approach* (3rd ed.). Sarasota, FL: Professional Resource Press.
- Zimmerman, B. J., ve Schunk, D. H. (Eds.). (2011). *Handbook of Self-Regulation of Learning and Performance*. Routledge/Taylor & Francis Group.
- <https://doi.org/10.4324/9780203839010>

EKLER

EK A.

İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ FEN, SOSYAL VE GİRİŞİMSEL OLMAYAN SAĞLIK BİLİMLERİ ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU ONAM FORMU

Sizi Prof. Dr. İtir Tarı Cömert danışmanlığında Psk. Cansu Erdoğan tarafından yürütülen “Erken Dönemde Algılanan Ebeveyn Partner İlişkisinin Yetişkinlik Dönemindeki Romantik İlişkiye Etkisi” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı bireyin erken çocukluk dönemindeki anne-baba partner ilişkisi algısının yetişkinlik dönemindeki uzun dönem romantik ilişkisine etkisini incelemektir. Araştırmada sizden tahminen 10 dakika kadar süre ayırmanız istenmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle vermenizdir. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya e-posta adresinden ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz. Çalışmaya katılmayı onaylıyor musunuz?

A) Onaylıyorum

B) Onaylamıyorum

EK B. DEMOGRAFİK SORULAR

Lütfen aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

Yaşınız:

İstanbul'da yaşamakta mısınız? Evet/Hayır

Aktif olarak 1 yıldan uzun süredir romantik bir ilişki içerisinde misiniz? Evet/Hayır

Ne kadar süredir romantik bir ilişki içerisindesiniz? (yıl olarak belirtiniz): ... yıl

Eğitim durumunuz nedir? A) Okur-yazar B) İlkokul C) Lise D) Önlisans/Lisans E)

Lisansüstü

Cinsiyetiniz: A) Kadın B) Erkek C) Non-binary

18 yaşınıza kadar en uzun süre yaşadığınız yer: A) Köy B) Kasaba C) İlçe D) İl E)

Büyükşehir

Anne ve babanız çocukluğunuzda birlikte miydi? Evet/Hayır

Partnerinizle/eşinizle birlikte mi yaşıyorsunuz? Evet/Hayır

Medeni durumunuz nedir? A) Bekar B) Evli/Nişanlı

İçerisinde olduğunuz romantik ilişki türünü nasıl tanımlarsınız:

Heteroseksüel/Homoseksüel

EK C. İLİŞKİ NİTELİĞİ ÖLÇEĞİ

Aşağıda karşı cinsten duygusal yakınlık hissettiğiniz kız/erkek arkadaşınızla yaşadığınız özel durumlar karşısında vermiş olduğunuz tepkilere ilişkin bazı ifadelere yer verilmiştir. Sizden istenen ifadeleri okuyup, size bu ifadelerin uygun olup olmadığını değerlendirmektir.

İFADELER	Hiç	Biraz	Orta	Çok
1.Bu kişi ile sorun yaşamamak için ne kadar çaba harcarsınız?				
2.Bir problemle ilgili yardıma ihtiyaç duyduğunuz zaman bu kişiye ne kadar güvenirsiniz?				
3.Duymayı bile istemediğiniz bir konuda bu kişinin size dürüst bir geri bildirim verebileceğine ne ölçüde güvenirsiniz?				
4.Bu kişi sizin kendinizi ne kadar suçlu hissetmenize neden olur?				
5.Bu ilişkide ne kadar vericisiniz?				
6.Ailenizden çok yakın birinin ölümünde bu kişinin yardımına ne kadar güven duyarsınız?				
7.Bu ilişki hayatınızda ne kadar önemlidir				
8.Gelecek 10 yılda bu kişi ile olan ilişkiniz ne kadar yakın olacak				
9.Bir ay kadar bu kişi ile görüşüp konuşmazsanız ne kadar özlersiniz?				
10.Bu kişinin iyi olması konusunda kendinizi ne kadar sorumlu hissedersiniz?				
11.Birine kızdığınızda bu kişinin sizi dinleyeceğine ne kadar güven duyarsınız?				
12.Bu kişinin ne kadar değişmesini istersiniz?				

13.Bu kişi sizi ne kadar kızdırabilir?				
14.Bu kişi sizi hangi sıklıkta kızdırır?				
15.Bu kişi yaşamınızı hangi sıklıkta kontrol etmeye ya da etkilemeye çalışır?				
16.İlişkinizde, almaktan çok veren siz misiniz?				

Cansu Erdoğan

Alıcı: Alıcı:*

31 Oca 2023 Sal 15:06

Merhaba,

Ben Cansu Erdoğan. Okan Üniversitesi klinik psikoloji yüksek lisans programında öğrenciyim. Türkçe'ye adapte etmiş olduğunuz İlişki Niteliği Ölçeği'ni tez çalışmamda kullanmak istiyorum. Kullanabilmem için ölçeğinize erişim verebilirseniz sevinirim.

Teşekkür ederim,
Psk. Cansu Erdoğan
Okan Üniversitesi
Klinik Psikoloji

Sender notified by
[Mailtrack](#)

Nilufer Sehruban Ozabaci

Alıcı: ben

1 Şub 2023 Çar 14:37

Merhaba Cansu
İlişki Niteliği Ölçeğini kullanabilirsiniz.Başarılar dilerim
Prof. Dr. Nilüfer Ş. Özabacı

EK D. EBEVEYN İLİŞKİ TUTUMU ALGISI ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneği işaretleyiniz. Maddeleri anne-babanızın erken dönem yaşantınızdaki ilişkilerini düşünerek yanıtladığınız. Her sorunun karşısında bulunan; (0) Kesinlikle katılmıyorum (1) Katılmıyorum (2) Katılıyorum ve (3) Tamamen Katılıyorum anlamına gelmektedir. Her madde hem anne hem baba için puanlanacaktır. Her madde hem anne hem baba için puanlanacaktır.

Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeği

Annem/Babam eşiyle ilişkisinde.....

1. Her şeyin doğrusunu bildiğini iddia eder.
2. Dediklerinin olması konusunda ısrarcıdır.
3. Dediğinden ve bildiğinden şaşmaz.
4. Eşiyle arasında yaşadığı sorunları önemsemez
5. Eşinin sıkıntılarına duyarsız kalır.
6. Eşinin fikirlerini önemsemez.
7. Eşi yeni kıyafet aldığında fark etmez.
8. Eşi hastalandığında ilgilenmez.
9. Eşinin ihtiyaç ve isteklerini anlamaz
10. Gün içinde eşinin zamanının nasıl geçtiğini hiç sormaz.
11. Eşinin başardığı hiçbir işi takdir etmez.
12. Eşini ilgili bir şekilde dinlemez.
13. Sorunlardan dolayı eşinin incinmesinden aşırı kaygılanır.
14. Eşinin zor şeyler yapmasına izin vermez.
15. Eşinin hep zararsız insanlarla ilişki kurmasını ister.
16. Eşine yardımcı olamadığında kendini huzursuz hisseder.
17. Eşi mutsuz olduğunda çok endişelenir.
18. Eşi sorun yaşadığında hemen müdahale etmeye çalışır.
19. Onun için eşi ilişkinin önemli bir parçasıdır.
20. Eşine saygı gösterir.
21. Eşiyle birlikte zaman geçirebilir.

22. Eşine özen gösterir.
23. Eşiyle olan ilişkisini ilgilendiren konulara duyarlıdır.
24. Eşinin değerli olduğunu hissettirir.
25. Evliliğin devamı için gereken çabayı gösterir.
26. Eşini arkadaşlarına tanıtırken gururlanır.
27. Eşinin tercihlerine saygı duyar.
28. Eşinin haklarına ve değerlerine önem verir.
29. Eşinin siyasal ve sosyal tercihlerine saygı duyar.
30. Eşinin fikirlerini söylemesine müsaade eder.
31. Eşi olmadan bir şey yapamaz.
32. Kendiyle ilgilenmek yerine eşiyle ilgilenmeyi tercih eder.
33. Eşiyle ilgilenmekten arkadaşlarına vakit ayıramaz.
34. Eşiyle çok fazla ilgilendiği için diğer işlerini hep aksatır.
35. Eşinin kendisini terk edeceğinden çok kaygılanır
36. İşi dışında eşi olmadan hiçbir yere gitmek istemez.
37. Eşinin onayı olmadan bir şey yapmak istemez.

Cansu Erdoğan

Mon, Jan 3, 2022, 9:45 PM

Merhaba,

Ben Cansu Erdoğan. Koç Üniversitesi psikoloji bölümü mezunuyum, Okan Üniversitesi'nde klinik psikoloji alanında yüksek lisans yapmaktayım. "Algılanan Ebeveyn İlişkisi Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi" isimli çalışmamı okudum ve izniniz olursa tezim için geliştirmiş olduğunuz ölçeğinizi kullanmak istiyorum. Size bir konuda da fikir danışmak istiyorum. Bu ölçeği katılımcıların erken dönem çocukluk yaşantılarını düşünerek yanıtlamalarını istemeyi düşünüyorum. Sizce; "Lütfen bu ölçekteki maddeleri çocukluğunuzu düşünerek yanıtlayınız." şeklinde bir ibare eklendiğinde bu ölçeğin geçerliği ve güvenilirliği etkilenir mi? Yanıtlarınızı bekliyorum. Teşekkür ederim.

Saygılarımla,
Psk. Cansu Erdoğan

Sender notified by
[Mailtrack](#)

eyüp çelik

to me

Wed, Jan 5, 2022, 12:10 AM

Translate to English

Merhaba ölçeği çalışmamızda belirttiğiniz şekilde kullanabilirsiniz. Çalışmamızda başarı

İSTANBUL
OKAN ÜNİVERSİTESİ

İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ

ETİK KURUL KARARI

Toplantı Tarihi: 13.09.2023

Toplantı Sayısı: 168

Toplantıya Katılanlar:

Prof. Dr. Mazhar Semih Baskan	(Başkan)
Prof. Dr. Ali İlker Gümüşeli	(Üye)
Prof. Dr. Fatma Çiğdem Çelik	(Üye) (Katılmadı)
Prof. Dr. Ayşe Demet Kaya	(Üye)
Prof. Dr. Tuğrul Erbaydar	(Üye) (Katılmadı)
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Hale Aksuna	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Uğur Tarık Özkut	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Aylin Seylam Küşümler	(Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Özlem Yazıcı	(Üye)

Okan Üniversitesi Etik Kurulu 13.09.2023 tarihinde toplandı.

Yapılan görüşmeler sonucunda;

Karar 31-Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü – Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı’ndan **Cansu ERDOĞAN**’ın Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi’nden **Doç. Dr. İtir Tarı CÖMERT** danışmanlığında “**Erken Dönemde Algılanan Ebeveyn Partner İlişkinin Yetişkinlik Dönemindeki Romantik İlişkiye Etkisi**” başlıklı çalışmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliğiyle karar verildi.

Prof. Dr. Mazhar Semih Baskan
(Başkan)

Prof. Dr. Ali İlker Gümüşeli
(Üye)

Prof. Dr. Fatma Çiğdem Çelik
(Üye) (Katılmadı)

Prof. Dr. ~~Ayşe Demet Kaya~~
(~~Üye~~)

Prof. Dr. Tuğrul Erbaydar
(Üye) (Katılmadı)

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Hale Aksuna
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Uğur Tarık Özkut
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Aylin Seylam Küşümler
(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Özlem Yazıcı
(Üye)